

FINLANDS SVENSKA
BIBLIOTEKSFÖRENING
MEDLEMSTIDNING

Nr 1/2025

bibban

Välkommen till
Borgå!

FINLANDS SVENSKA
BIBLIOTEKSFÖRENING

Innehåll 1/2025

Finlands svenska
biblioteksdagar

15-16.5.2025
Borgå

LÄS PROGRAMMET
PÅ SID 18-19!

HELLE FÖRENDAR
FRÅN ÖST TILL VÄST 22

TEMA BORGÅ:

"BIBLIOTEKSDAGARNA
ÄR ETT UNIKT FORUM" 20

AKE MED KOMPETENS
OCH FRAMTID I FOKUS 24

INSPIRERAS AV PAOLA
DADDA! 26

Aktuellt 4-7

Från motstånd till nyfikenhet: Shared reading kan locka ungdomar att läsa... .. 8

Hur kan vi dra nytta av AI i bibliotekets undervisning?.....10

Fina upplevelser på Göteborgs bokmässan 12

Bibliotekshögskolan i Borås: Ett inspirerande besök..... 15

Inspirerande och stärkande studier 16

Kort om Keuda 17

Biblioteksdagarnas program 18

"Biblioteksdagarna är ett unikt forum" 20

Boktips om och från Borgå 21

Helle föreningar från öst till väst 22

AKE med kompetens och framtid i fokus.....24

Inspireras av Paola Dadda!.....26

Kolumnen 27

Medlemmen: Salomon Hellman 28

Författare och boktips på den uppträskade Bibliotekskanalen 30

Bokrecension.....31

Fråga bibliotekarien i förändringens tid..32

Växande efterfrågan på tillförlitliga svar .33

Hela Helmet läser lyfter läsningen för alla åldrar 34

SHARED READING I KRONOBY 8

FÖRNYADE BIBLIOTEKSKANALEN 30

HELA HELMET LÄSER 34

KEUDA: INSPIRERANDE STUDIER 16

MEDLEMMEN: SALOMON HELLMAN 28

ÖSTERBOTTENS BOKMÄSSA 6

Kulturresa och framtidens bibliotek

VI ÄR GLADA och tacksamma att få dela med oss av våra upplevelser från medlemsresan till Göteborgs bokmässan, ett av årets mest inspirerande och betydelsefulla evenemang för biblioteksbranschen. Årets resa gav oss möjlighet att ta del av bokmässans rika program och knyta värdefulla kontakter, samtidigt som vi besökte viktiga institutioner som Bibliotekshögskolan i Borås och Borås stadsbibliotek.

Vi vill särskilt tacka Svenska kulturfonden för det generösa bidraget som gjorde denna resa möjlig. Bidraget räckte till för resa, övernattnig på hotell, samt vårt guldkort till bokmässan, vilket berikade vår upplevelse. Inte minst har den inkluderade lunchen och middagen erbjudit en välbehövlig paus, samtidigt som vi kunnat dela erfarenheter och reflektioner med våra kollegor. Under resan fick vi möjlighet att delta i seminarier, upptäcka nya böcker och trender inom biblioteksvärlden.

I den här utgåvan av *Bibban* kan du även läsa om Shared reading-projektet med läsovana ungdomar, som är ett spännande initiativ för att öka läslusten och engagemanget bland unga. Vi presenterar även vår nya medlem, **Salomon Hellman** från Nordisk Kulturkontakt, och vi välkomnar varmt **Lena Sundström**, ny biblioteksinspektör på Regionförvaltningsverkens svenska enhet.

Märk även att den 15–16 maj arrangerar vi Finlands svenska biblioteksdagar i Borgå, med temat *Människa och maskin*. Detta kommer att vara en fantastisk möjlighet att diskutera och reflektera över hur teknik och mänsklig interaktion kan samverka för att forma framtidens bibliotek.

Vi ser fram emot att dela med oss av våra erfarenheter och hoppas att den här tidningen kan fungera som en plattform för fortsatt inspiration och reflektion för oss alla som arbetar inom och engagerar oss i bibliotekssektorn.

Mia Karvonen
FSBF:s ordförande

Bibban

är Finlands svenska biblioteksförningens medlemstidning, som utkommer tre gånger om året. En webbversion av tidningen publiceras på www.fsbfi.fi där också tidigare nummer finns att läsa. Kontaktuppgifter till styrelsemedlemmarna finns på sidan 36.

ISSN (tryckta upplagan): 1459-5044
ISSN (webbversionen): 1459-5052

UTGIVARE

Finlands svenska biblioteksförning r.f.

Ansvarig utgivare

Mia Karvonen (ordf.)
fsbf@fsbf.fi

Chefredaktör

Monica Sandström
bibban@fsbf.fi

REDAKTIONSRÅD

Monica Sandström, Janne Nyström, Michelle Mattfolk, Mia Karvonen, Emma Ekstrand, Margareta Danielsson (utanför styrelsen), Anna-Maria Malm (utanför styrelsen)

Layout Heidi Jylhä, Solid Media
Tryckeri Forsberg, Jakobstad

ANNONSER

Vill du annonsera i *Bibban*?
Hör i så fall av dig till fsbf@fsbf.fi.
Annon priser:
Helsida (bakpärm) 350 €
Helsida (inlaga) 300 €
Halvsida 200 €, fjärdedelssida 150 €

MATERIAL

Material som ska publiceras i tidningen levereras enklast per e-post till fsbf@fsbf.fi. Redaktionen förbehåller sig rätten att redigera text och bilder före publikation och ansvarar ej för returnering av inskickat material.

Medlemsavgift

Medlemsavgift 25 €

Prenumerationsavgift

Inom Finland 35 €
Utomlands 45 €

Adressändringar och medlemsärenden

Adressändringar och andra medlemsärenden kan meddelas per e-post till fsbf@fsbf.fi

Webbplats www.fsbfi.fi

På pärmen: Personal som jobbar med svensk service på Borgå huvudbibliotek.
Foto: Monica Sandström

Bibliotekens samlingar och en verksamhetsmiljö i förändring

Hur har digitaliseringen och förändringar i läskunnighet och läsvanor påverkat bibliotekens samlingar och arbetet med dem? Bland annat det här kartlades i en nationell enkätundersökning om bibliotekens samlingsarbete som skickades ut till biblioteken våren 2024. Det nationella utvecklingsuppdraget sammanställde resultaten och gav under hösten ut en rapport om enkäten. Rapporten har nu översatts till svenska.

BIBLIOTEKENS VERKSAMHETSMILJÖ har förändrats på många sätt de senaste åren. Dessa förändringar påverkar även bibliotekens samlingar. Därför fanns det behov av en nationell enkät. En arbetsgrupp bestående av specialister på samlingsarbete från bibliotek av olika storlek runt om i Finland utformade frågorna. Frågorna handlade om bibliotekens samlingspolicy, utvärdering av samlingarna, urval, anskaffning, avskrivning och magasinering, förändringar i beståndsarbetet, kunskap i skötsel av samlingarna, användarbehov och användarnas beteende, samt om nätverkssamarbete och gemensamma samlingar. Enkäten genomfördes på finska och svenska under våren 2024. Biblioteken anvisades att svara med

ett svar per kommun. Totalt inkom 121 svar. Specialplanerare **Aija Laine** vid det nationella utvecklingsuppdraget sammanställde svaren till en rapport, som nu har översatts till svenska.

I rapporten framgår det bland annat att behovet av lättläst litteratur och litteratur på olika språk har ökat. För att bibliotekens arbete med att främja läskunnigheten ska lyckas krävs en mångsidig samling, som passar läsare på olika nivåer. Samtidigt som behovet av en mångsidig samling har ökat har medieanslaget för många bibliotek minskat. Andra bibliotek har däremot årligen fått höjda medieanslag. Det innebär att bibliotekens förutsättningar varierar. För en del bibliotek är läget kritiskt och de har varit tvungna att avsevärt minska sina medieinköp.

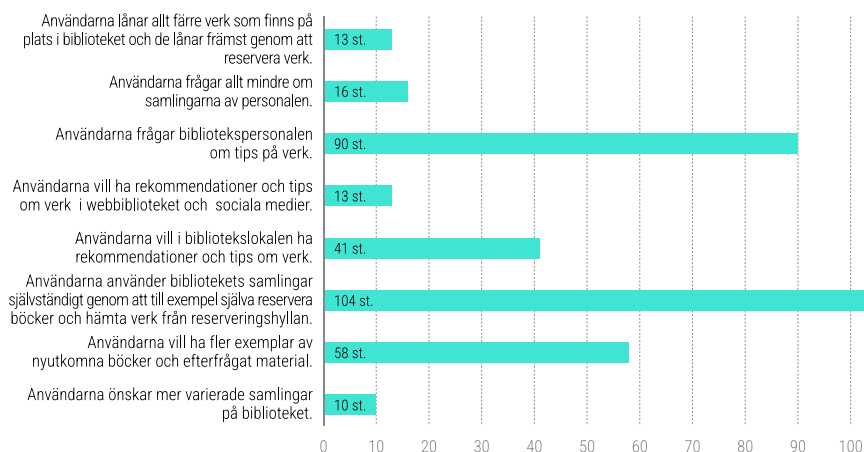
De medieinköp som mest minskat på grund av otillräckliga medieanslag är musik, audiovisuella medier och tidningar.

Enkäten lyfte fram problem med det medieutbud som finns tillgängligt för biblioteken. Många av de verk låntarna önskar och behöver finns inte tillgängliga överhuvudtaget. Många bibliotek önskade ett bättre utbud av lättlästa böcker, böcker med stor text, finskspråkig facklitteratur, översättningar av klassiska verk, samt barn- och ungdomslitteratur. Man önskade också mer svenskspråkig facklitteratur utgiven i Finland, och böcker på de nordiska språken.

I fråga om det nationella e-biblioteket uttrycktes oro över det svenskspråkiga innehållet: *E-biblioteket innehåller alldeles för få titlar på svenska och övriga språk. Av 25 000 titlar skulle enbart 7% vara på svenska, totalt 1750 titlar och 8% på övriga språk. En klar försämring i jämförelse med nuvarande e-bibliotekstjänst Biblio där 73 000 titlar finns på svenska, drygt 16 000 på finska och 22 000 på övriga språk.*

Många besökare använder bibliotekens samlingar självständigt. Av respondentbiblioteken ansåg 104 att påståendet *Användarna använder bibliotekens samlingar självständigt genom att till exempel själv reservera böcker och hämta verk från reserveringshyllan* bäst beskriver användarnas beteende.

33. Välj de tre lämpligaste alternativen bland alternativen nedan med tanke på hurudant förhållande användarna har till bibliotekets samling och hur de använder biblioteket.*

Samtidigt uppskattade två tredjedelar av respondentbiblioteken att användarna vill att bibliotekspersonalen ska ge dem tips på verk.

Biblioteken lyfte i sina svar fram samlingens betydelse för att utvidga världsbilden och främja livslångt lärande. Samlingen ses också som en viktig del av främjandet av demokrati, bildning, välbefinnande och psykisk hälsa, samt ett sätt att bevara och förmedla regional och lokal kultur. *Samlingarna är en viktig del av bibliotekens framtid, även om de för närvarande överskuggas av alla andra behov. Evenemang och främjande av välbefinnande är aktuella teman nu, och folk kanske inte inser att man också främjar välbefinnande genom en aktuell samling.* I rapporten konstateras det slutligen att mångsidiga och aktuella samlingar säkerställer att bibliotekens roll som främjare av kultur och bildning består även i framtiden.

Anna-Maria Malm

Nationella utvecklingstjänster
Helsingfors stadsbibliotek

Rapporten *Bibliotekens samlingar och en verksamhetsmiljö i förändring* finns publicerad på www.biblioteken.fi

För två år sedan valdes Malin Klingenberg och Margareta Sandins börja läsa-serie till Årets biblioteksbok. Foto: Dennis Rönngård

Dags att utse Årets biblioteksbok 2025!

FSBF UTSER TURVIS Årets tro-tjänare och Årets biblioteksbok. I fjol tilldelades verksamhetsledare **Michelle Mattfolk** utmärkelsen som tro-tjänare, i år är det dags att utse Årets biblioteksbok.

Vilken bok som tilldelas priset kungörs på torsdagens middag under biblioteksdagarna i Borgå den 15 maj. Det är nu fritt fram att nominera den bok som just DU tycker har varit av särskilt stor betydelse i ditt arbete på biblioteket under senare tid.

Boken ska ha utkommit under de senaste två åren, ha en finlands-svensk koppling och lämpa sig speciellt bra inom biblioteksarbetet. Vi välkomnar bidrag ur alla typer av biblioteksverksamhet, även högskolebibliotek.

Våren 2023 valdes **Malin Klingenberg** och **Margareta Sandins** börja läsa-serie till Årets biblioteksbok.

Sänd din nominering till fsbf@fsbf.fi senast torsdag 27.3. FSBF:s styrelse utser vinnaren.

MS

LILLA ELSA

Tillsammans för boken på Österbottens bokmässan

Den 25–27 april ordnas för tredje gången Österbottens bokmässan i Vasa. Det utlovas ett digert program med bland annat många gästande författare. Temat är *Tillsammans för boken!*

DET ÄR BRÅDA dagar, och kvällar, för **Anna-Lena Palomäki**. Hon är en av eldsjälarna bakom Österbottens bokmässan, ett evenemang som anordnas med frivilliga krafter. Bakgrunden till mässan är en oro för bokens framtid.

– Bokmässans främsta syfte är att ge synlighet till de författare som ger ut böcker i Österbotten. Vi vill att det ska nå ut hur mycket som ges ut, det är få av särskilt de österbottniska författarna som ges publicitet eller recenserar i medierna.

Anna-Lena räknar upp närmare 50 författare som bekräftat att de deltar i mässan. De som har någon form av anknytning till Österbotten samt utkommit med en bok mellan 1 maj 2024 och 30 mars 2025 bjuds in. Anna-Lena vill inte nämna någon särskild, alla är lika viktiga.

– Det är bland det viktigaste med vår mässan, att alla får lika mycket utrymme oberoende av hur stor läsekrets man har. Vi uppstår heller inget inträde av besökarna, vi vill nå ut till alla.

Samarbete lyfter

Ifjol kom Åbo Akademi med som samarbetspartner, bokmässan kunde då ordnas i Academill. I år står akademien med som huvudarrangör, tillsammans med Boklund och Svensk-Österbottniska Samfundet.

– Det är mycket värdefullt att få samarbeta med Åbo Akademi och att deras forskare och personal deltar i bokmässans program. Att vi dessutom får ordna mässan i deras fantastiskt fina utrymmen är otroligt fint.

Övriga samarbetspartners är Svenska Österbottens Litteraturförening, Olof och Siri Granholms stiftelse, Ellips förlag, Scriptums förlag samt KulturÖsterbotten.

Mässan inleds på fredag med program i Academill, då i samarbete med Åbo Akademi. Samma dag ordnas program med fokus på barn- och ungdomslitteratur i Korsholms bibliotek. Under lördag och söndag fördelas programmet på två scener i Academill. Det finns även utställare och försäljare på plats.

Anna-Lena brinner för bokmässan och den synlighet den ger de medverkande, trots att arrangemangen kräver mycket talkraft.

– Det känns meningsfullt att kunna bidra till en mötesplats kring litteraturen, där författare, förlag och läsare kan samlas kring just boken. Om vi samarbetar når vi mycket längre!

Den 3 mars publiceras programmet på bokmässans webbsida som hittas på adressen www.boklund.fi/osterbottens-bokmassa. Mässan har även ett Facebook-konto, sök på "Österbottens bokmässan".

MS

Arbetsgruppen för Österbottens bokmässan inledde planerandet för mässan 2025 redan i augusti. Ett intressant och digert program är resultatet.

Välkommen, Lena!

I februari tillträder **Lena Sundström** som ny biblioteksinspektör på Regionförvaltningsverkets svenska enhet och efterträder därmed **Susanne Ahlroth** som blivit pensionär.

Lena, varför sökte du tjänsten och hur känns det att du fick jobbet?

Befattningen som biblioteksinspektör är ett unikt och väldigt intressant uppdrag för den som befunnit sig i biblioteksvängen ett tag och är intresserad av att fortsätta jobba för och med bibliotek på ett annat plan. Att det här jobbet blev ledigt då jag kände mig redo att kasta loss från mitt gamla jobb var lite av en lyckträff. Hur det känns? Jag är självklart glad över att ha fått förtroendet att efterträda Susanne. Men ännu mera känner jag en stor ödmjukhet och en viss tyngd: det är ett jobb som förpliktar, det handlar om att förvalta utarbetade samarbeten och att tjäna de allmänna bibliotekens svenska verksamhet och därmed allmänheten som har rätt till en relevant och kvalitativ verksamhet.

Vad har du arbetat med tidigare?

Jag är uppväxt i Ekenäs, har studerat i Helsingfors och Åbo. Jag fick mitt första "riktiga" biblioteksjobb 2009, på Entressebiblioteket inom Esbo stadsbibliotek. Sedan 2013 har jag jobbat på Stockholms stadsbibliotek, först som barnbibliotekarie och senare som vuxenbibliotekarie i stadsdelen Farsta. Ifjol jobbade jag ett halvår på ett vikariat på Helsingfors stadsbibliotek medan jag var tjänstledig från Stockholm.

Det har funnits en Finlandslängtan i mig så det känns rätt i magen att flytta tillbaka. Vissa delar av livet kommer också att förenklas av att jag får finnas nära människor och platser med betydelse för mig. Men det är inte utan vemod som jag packar ihop.

Vilka frågor inom biblioteksväsendet ser du som särskilt angelägna just nu?

Tillgången på e-medier, i synnerhet tillgången på svenskspråkiga e-medier, AI, läsfrämjande arbete, att biblioteken ger fri tillgång till information samtidigt som vi även aktivt jobbar med källkritik och mot desinformation, att biblioteken utöver den digitala servicen förblir fysiska trygga rum där alla i samhället känner sig välkomna att bara vara och där det är möjligt att mötas och samtala utan hat och hot.

Biblioteksdagarnas tema är *Framtiden*, hur ser du på bibliotekens framtid i Finland? Finns det tendenser i samhället som känns speciellt viktiga att följa med för biblioteksväsendet?

Jättestor fråga. Det är svårt att sätta fem år in i framtiden, det är så många stora saker i rörelse som påverkar samhället.

Att följa med utvecklingen inom AI och att hitta bibliotekens roll i den utvecklingen kommer att vara en central fråga. AI påverkar inte bara utgivningen av medier (Vad är en bok? Hur ser upphovsrätten för AI-genererat material ut?) utan all informationssökning, hela webben och hur vi bygger upp källkritik. För att inte tala om de externa sociala plattformar som många bibliotek använder i sin kommunikation och som fylls av alltmer AI-brus.

Politiska påverkansförsök på bibliotek är lyckligtvis inte vanliga i Norden idag men vi behöver ha beredskap. Desinformation och hybridkrig har

Lena Sundström med en av sina favoritböcker, *Arvejord* av Maria Turtschaninoff.

ökat och har som syfte att minska tilliten och öka oron i samhället. Bibliotek har ett stort förtroendekapital hos befolkningen och det behöver vi värna om.

Läskunnigheten i bred bemärkelse och förmågan att bedöma information står inför utmaningar. De är centrala förmågor om vi ska kunna fungera som medborgare och utvärdera de politiska beslut som tas mellan demokratiska val. Även klimatkrisen är en central fråga för biblioteken, vilken kan bibliotekets roll vara för att öka samhällsberedskapen?

Vad betyder bibliotek för dig, personligen?

Biblioteket för mig är en fristad och ett andningshål där det råder rättvisa, ordning och reda. En plats där litteratur och kultur är något självklart och betydelsefullt. Jag fick mitt första bibliotekskort i Österby bibliotek och har sedan dess använt biblioteken för att låna, se utställningar, lyssna på författarsamtal eller högläsning, skriva ut, kopiera, använda dator, bara sitta ner en stund, plugga eller jobba.

Vill du framföra en hälsning till *Bibbans* läsare?

Jag hoppas vi ses under 2025 och jag ser fram emot att få se, höra och uppleva vad som pågår i just din kommun!

Från motstånd till nyfikenhet

Shared reading kan locka ungdomar att läsa

Hösten 2023 ordnade specialuppdraget SJK Erte tillsammans med Finlands svenska biblioteksörening två läsledarutbildningar inom Shared reading för bibliotekspersonal. Totalt 17 läsledare utbildades av **Henrik Wig** från Sverige. Efter utbildningen har jag hållit 10 stycken Shared reading-sessioner tillsammans med en bonusklass under deras läsår i nian. Efter denna erfarenhet är jag övertygad om att Shared reading kan fungera som ett bra verktyg för bibliotekspersonal att använda i det läsfrämjande arbetet med läsovana ungdomar.

VAD ÄR SHARED READING? En grupp människor samlas, läser ett utdrag ur en bok, en novell eller dikt och stannar upp för att prata om det man läser. Här finns inga prestationskrav eller måsten, en deltagare kan och får enbart sitta tyst och lyssna om den så vill. Målet är att skapa en plats där deltagarna känner sig trygga och avslappnade. Att läsa litteraturen högt i realtid innebär att alla är involverade i en gemensam, levande upplevelse. Gruppmedlem-

marna uppmuntras av läsledaren att ge personlig respons och dela med sig av känslor, tankar och minnen som läsningen väcker.

Alla upplever texten på sitt sätt, men litteraturen ger oss ett gemensamt språk som kan bidra till en större förståelse för både oss själva och andra.

Deltagarna behöver inte förbereda sig på något sätt inför att delta i shared reading. Allt man läser sker under själva sessionen, texten läses högt och deltagarna har den också framför sig så att de kan följa med under läsningens gång. Läsledaren har på förhand förberett var man tar pauser i högläsningen av texten. Under pauserna delar man tankar och diskuterar tillsammans kring det man upplever genom texten och hittar kopplingar till sig själv och sitt liv.

Shared reading ligger i tiden. Man kommer ner i varv och tar sig tid till att tänka och diskutera tillsammans. Här får tankarna ta plats och man låter dem höras. Som läsledare lutar man sig stadigt mot litteraturen, kraften finns i skönlitteraturen.

Allt fick sin början i Liverpool där några litteraturvetare med **Jane Davis** i spetsen startade organisationen The Reader som utvecklat metoden Shared reading och idag utbildar certifiera-

de läsledare. I Sverige har metoden etablerats bland bibliotekarier som ett nytt verktyg eller sätt att arbeta med olika målgrupper. Det är en metod som kan användas inom alla åldrar.

Hur gick det sen?

Jag ville testa metoden på ungdomar och sökte därför upp bonusklassen vid Ådalens skola i Kronoby. De ville vara med och under läsåret har vi träffats för 10 stycken Shared reading-sessioner.

Detta är en grupp ungdomar med nio pojkar som kanske är vana vid att jobba på ett mera okonventionellt sätt. Läraren **Markus** undervisar gruppen i samtliga ämnen, upplägget innehåller mycket praktiskt arbete och den lilla storleken på gruppen möjliggör mycket utrymme för samtal. Det kändes lätt för mig att stiga in i gruppen, de var vana vid att samtala mycket och det fanns en fin respekt inför varandra. Tidigare på hösten hade deras lärare Markus högläst ur **Guillous** bok *Ondskan* och det pågick en återkommande diskussion kring den läsupplevelsen under fortsättningen av hela läsåret. Också när vi diskuterade texter på våra Shared reading-träffar återkom deltagarna ofta till *Ondskan* och vad den läsupplevelsen väckt hos dem. Ingen i gruppen identifierade sig ändå som

Bonusklassen i Ädalens skola i Kronoby under ett av våra tillfällen i Shared reading. Foto: Ronnie Nylund.

läsare, under vår första träff pratade vi om deras läsvanor. Ingen i gruppen uppgav att de skulle läsa en bok frivilligt på sin fritid.

Våra träffar var ungefär en timme långa. På den tiden läste vi en novell och en dikt, eller enbart en novell eller utdrag ur en längre text. Ett viktigt inslag under träffarna är att man håller en kaffepaus tillsammans. Det bidrar också till en mer avslappnad stämning.

Ibland föds igen diskussion och en läsledares största skräck kan vara tystnaden. Förberedda öppna frågor hjälper, men ibland väcks helt enkelt ingen diskussion. Det kan bero på texten, men samma text kan också fungera olika i olika grupper.

Under en av våra första sessioner utbrast en av deltagarna ”Men alltså jag fattar inte!?” Kommentaren uppfattade jag som läsledare som ett mycket gott tecken. Det fanns tillräckligt med tillit i gruppen för att våga medge att han inte hängde med eller förstod vad som menades eller hände i

texten. Sedan kunde vi i gruppen hjälpas åt tillsammans med det knepiga.

Hur är en bra text?

Den största utmaningen för en läsledare i Shared reading kan vara att hitta bra texter att jobba med. Det som gör en text bra när man jobbar med den i Shared reading kanske inte ses som bra i andra avseenden. Från ett läsledarperspektiv är en text bra när den väcker diskussion, en text som förbryllar eller provocerar väcker mer diskussion än en text där deltagarna enbart håller med.

Jag ville presentera och testa olika typer av texter och genrer med min grupp. Vi läste texter av **Stig Dagerman** och **Kristina Lugn**, skräcknoveller, poesi och mycket mer. När jag frågade min grupp om vilken text de tyckte var bäst så svarade de **Mikael Niemis** novell *Duell i sal 17* och **Kaj Korkea-ahos** text *Kurts lag och den svårfångade österbottniska manligheten*. Som läsledare håller jag däremot

inte med. Det är visserligen texter som gav oss häftiga läsupplevelser och igenkänningar. Men som läsledare upplevde jag att novellen *Skummisar* skriven av **Jonas Karlsson** var den bästa texten. Den texten upplevde dock deltagarna i gruppen som sämst. Den texten väckte nämligen mest diskussion och provokation. Deltagarna kände igen pensionärerna som kanske saknar innehåll i sitt liv och börjar spionera på grannarna och sprida osanna rykten om dem. ”Precis så är det också i vår by!” Ungdomarna i gruppen kände igen sig i att vara påpassade av äldre bybor som klagat över deras mopedkörning.

Efter tio sessioner med Shared reading medgav ingen i bonusklassen att de nu blivit läsare. Men jag hoppas att Shared reading träffarna gav dem en positiv bild av vad skönlitteratur kan vara. Vi delade fina läsupplevelser och samtal tillsammans i gruppen. Det tar vi med oss.

Lena Sågfors
koordinator på SJK Erte

Hur kan vi dra nytta av AI i bibliotekets undervisning?

Att AI är ett aktuellt ämne, det framgick då FSBF:s högskolenätverk i oktober 2024 arrangerade ett webinarium om AI och undervisningen i informations-sökning. Intresset var stort, cirka 80 personer deltog inklusive kolleger från Sverige och Norge.

Magdalena Svanberg från KTH:s bibliotek talade om bibliotekets erfarenheter av AI-verktyg för informations-sökning. De har genomfört ett test av fyra AI-baserade sökverktyg: Scopus AI, Web of Science Research Assistant, Scite.ai och Primo Research Assistant. Testen riktades till alla intresserade på KTH och därtill fokusgrupper med forskare. Den slutliga analysen var inte färdig, men vi fick ta del av bibliotekets erfarenheter av AI-verktygen.

En fördel med informationssökning i AI-verktyg är att de ger en snabb översikt och introduktion till ett ämne. I prompten används naturligt språk vilket gör det lätt att söka då man inte behöver känna till sök teknik och söktermer. Eftersom sökningen är begränsad till material som ingår i databasen finns det också en inbyggd kvalitetsaspekt, så att AI-verktyget söker i vetenskapligt material.

Nackdelarna med de AI-baserade söktjänsterna liknar nackdelarna i generativa AI-tjänster. Även i AI-baserade söktjänster kan det gälla exempelvis bristande reproducerbarhet, urvalsbias och selektiv information

(*cherry picking*). Resultaten kan också bli ytliga, så att en specifik fråga ger svar på generell nivå. AI-tjänsterna kan vara alltför tjänstvilliga och ge svar på nonsensfrågor eller på vinklade frågor. I en AI-tjänst kan man inte få uttömmande sökresultat; har man behov av systematiska sökningar lämpar sig de traditionella databaserna fortfarande bäst.

Vikten av sök teknik

Svanberg noterade några paradoxer då det gäller sökning och AI. I traditionella databaser behövs kunskaper i sök teknik för att få relevanta resultat, medan man i AI-verktyg använder naturligt språk och kunskap om sök teknik blir överflödig. För att bedöma AI-verktygets resultat är det dock fortfarande centralt att kunna värdera och välja källor. Studenten kanske upptäcker att AI-verktygets resultat är otillräckligt eller snedvridet. Vad gör hen då utan kunskaper i sök teknik? Man kommer alltså inte ifrån att det också behövs kunskaper i sök teknik, bland annat för att kunna växla mellan traditionella databaser och AI-verktyg.

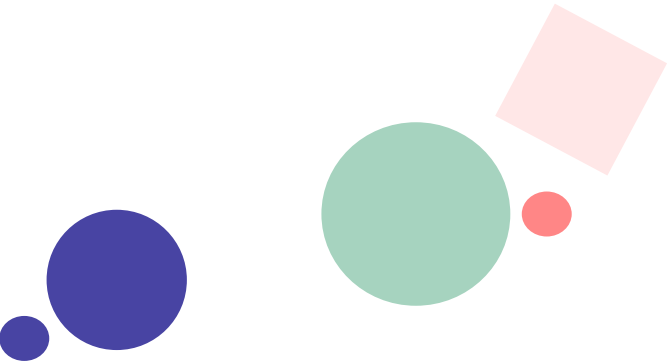
Den andra paradoxen finns i att värdera källor. AI-verktyget kan alltså ge en introduktion till eller en överblick över ett ämne, men går sällan på djupet. Detta sätt att presentera resultat fungerar bra för en ny student eller en person utan expertkunskap. AI-verktygets resultat ser kanske bra ut på ytan, men kan vara vinklade eller felaktiga. För att bedöma svaren kan det alltså behövas expertkunskap.

Betydelsen av grundläggande källkritik för att bedöma en källas tillförlitlighet kvarstår alltså. Det blir också viktigare att kunna värdera en källa i förhållande till andra källor. Hur väl överensstämmer informationen i en källa med övriga källor? Är källan tillförlitlig, jämförd med andra källor? Om ett AI-verktyg väljer ut en handfull källor gäller det att bedöma huruvida just dessa är relevanta, representativa och tillförlitliga.

Algoritmerna i huvudroll

Lisa Larsson från Göteborgs universitetsbibliotek talade om vikten av att förstå algoritmerna som utgör kärnan i AI och ger dess förmåga att analysera, lära och fatta beslut. Det är algoritmerna som gör att data omvandlas till information som vi kan använda. Algoritmen följer de skrivna reglerna och kräver exakta anvisningar för varje steg som ska utföras. Algoritmen är också relationell och via relationerna

” Man kommer alltså inte ifrån att det också behövs kunskaper i sök teknik, bland annat för att kunna växla mellan traditionella databaser och AI-verktyg.

Man kan se på algoritmerna som en rätt så ny uppsättning av regler som delvis är dolda för oss, men då det gäller algoritmernas funktion behövs transparens.

sker kommunikation mellan olika system och med användaren. Relationerna bestämmer vilken data och information som användaren får. Här inverkar bland annat tekniska, kommersiella och sociala aspekter. Därför kan algoritmerna vara snedvridna eller fördomsfulla. Det är inte ovanligt att algoritmer blir antropomorfiserade, till exempel i illustrationer där AI avbildas som en cyborg, en korsning mellan maskin och människa.

Man kan se på algoritmerna som en rätt så ny uppsättning av regler som delvis är dolda för oss, men då det gäller algoritmernas funktion behövs transparens.

Larsson fäste också uppmärksamhet vid hur vi använder språket. Hon talade för att skifta både tyngdpunkt och språk i undervisningen. I stället för källkritik talar hon om källtillit och sökkritik. Med källtilliten menar Larsson bland annat att studenterna ska bli medvetna om att de kanske inte har den ämneskunskap som behövs för att bedöma innehållet i en vetenskaplig publikation eller ett svar från generativ AI som inte stämmer överens

med vad de lär sig i studierna. Hon vill hjälpa studenterna förstå att de ute i arbetslivet kanske inte har tid att ägna sig åt källkritik på det sättet metoden kräver, men de behöver andra metoder för att vara källkritiska.

Kritiskt tänkande centralt

Sökkritiken är ett sätt att analysera och ifrågasätta den roll som algoritmer, sökverktyg och informationskanaler spelar i samhället och i vår tillgång till information. Att granska strukturer kring sökverktyg och förstå hur de inverkar på samhället är viktigt. Vilka värderingar och maktstrukturer finns inbäddade i de algoritmer som presenterar sökresultaten då vi använder en söktjänst? Hur påverkas algoritmer exempelvis av kommersiella eller politiska intressen, är algoritmerna transparenta eller prioriterar algoritmerna viss information framför en annan?

Hur ska vi då undervisa i fortsättningen? Enligt Larsson är det fortfarande centralt för högskolebiblioteket att undervisa i källkritik och det borde inkludera att utvärdera, interagera och

motsätta sig de algoritmiska resultaten. Hon säger att tiden håller på att gå förbi begreppet att googla. Vi ska låta studenterna använda många olika sökverktyg, även sådana som är utanför deras bekvämlighetszon. Det är också viktigt att sätta fokus på hur sökprocessen som leder fram till själva källan går till.

Webbinariet avslutades med tre kortare fallbeskrivningar. Åbo Akademi bibliotek har testat hur AI kan bistå med att välja ämnesord för informationssökning inom vårdvetenskap. Man har promptat för att få ämnesord från tesaurer, med varierande resultat. I Tritonia har biblioteket utvecklat en AI-modul i podcastformat som är inkluderad i kurserna i informationssökning för studerande vid Vasa universitet. Vi fick också höra om att ARENE (Rådet för yrkeshögskolornas rektorer) har uppdaterat sina anvisningar om att använda AI i undervisningen.

Margareta Danielsson

Hankens bibliotek

FSBF

Expertnätverk för högskolebibliotek

Arbetsgruppen för FSBF:s expertnätverk för högskolebibliotek består för tillfället av sex personer, varav två styrelsemedlemmar och fyra utanför styrelsen. Vi träffas digitalt, diskuterar aktuella frågor och

planerar verksamhet för våra medlemmar. Hittills har vi arrangerat två nätverksträffar per år, en virtuell och en fysisk i samband med biblioteksdagarna. Vi har också diskuterat möjligheten att i samarbete utveckla generiskt material till exempel för guider eller undervisning. Vår strävan är att arrangera lättillgänglig fortbildning på svenska och att främja

samarbete i praktiska frågor. Vi välkomnar flera medlemmar till gruppen! Du behöver alltså inte binda dig till styrelsearbete i FSBF för att vara med. Ta gärna kontakt om du vill veta mera eller om du har tips och idéer på teman för kommande arrangemang.

Kontakta: fsbf@fsbf.fi

Foto: Maj-Ingrid Granqvist

Foto: Martina Landén-Westerholm

Fina upplevelser på *Göteborgs bokmässan*

I våras fick personalen på biblioteken veta att FSBF hade förhandlat med Svenska Kulturfonden om ett otroligt generöst bidrag för alla som var intresserade av att delta i Göteborgs bokmessa hösten 2024.

VI SKULLE FÅ ansöka om ett bidrag som täckte inte bara resorna till och från Göteborg och övernattnin g på hotell, utan också guldkort till mässan, flera gemensamma måltider och en tur till Borås stadsbibliotek med Knacka på-utställningen! Vi, **Anna Söderström** från Tölö bibliotek i Helsingfors och **Sara Nordlund-Laurent** från Iso Omena bibliotek i Esbo, var två av dem som tog vara på möjligheten. Här reflekterar vi över vad resan gav just oss.

Sara: Anna, varken du eller jag hade ju varit på bokmässan i Göteborg förut. Vad hade du för förväntningar på resan och hur förberedde du dig?

Anna: Jag hade hört att bokmässan i Göteborg är mycket större än den i Helsingfors men jag blev nog lite överväldigad ändå. Tyckte mycket om att den kommersiella delen av mässan koncentrerades till första våningen och seminarierna och liknande program till andra våningen. Att kunna välja det ena eller det andra. Vad tyckte du?

Sara: Ja, det var en annan stämning under seminarierna (och också utanför salarna där de hölls) än i de enorma mässhallarna där det var svårare att orientera sig och volymen var hög. Jag blev lite överraskad över att det var så otroligt många program som pågick hela tiden. Jag tyckte jag hade försökt lusläsa programmet och pricka in det jag allra helst vill lyssna på, men ändå hade jag en känsla av att jag missade mycket. Det var svårt att välja och välja bort, men dessutom visade det sig att det fanns scener i var och varannan monter. Monterprogrammet var det

svårt att hålla koll på eftersom det inte var framlyft i den tryckta programkatalogen. Minns du t.ex. att jag sade att jag gärna skulle höra **Karolina Ramqvist** men att jag inte riktigt visste var hon skulle uppträda (förutom då hon skulle intervjuas mässans största stjärna **Joyce Carol Oates**)? I nästan samma ögonblick vände vi runt ett hörn och såg henne sitta och läsa högt ur sin nyaste roman *Den första boken* för en ganska liten publik! Det var en programpunkt jag gärna hade sett från början för det var så njutbart och intimt mitt i kaoset. Kanske det här

ändå var ett typiskt nybörjardilemma, eller vad tror du?

Anna: Jag tänkte precis detsamma att programutbudet var så enormt att det var svårt att få en överblick över allt som pågick. Det var lite splittrat men jag antar att det är ett typiskt nybörjardilemma, att man inte förstår omfattningen av mässan förrän man står där som ett frågetecken i mänskovimlet. Jag förstod inte heller att man i god tid ska söka sig till det seminarium/författarsamtal man vill delta i/lyssna på för annars kanske man inte ryms in i salen. Det harmar mej att jag inte fick höra **Liv Strömqvist** med flera som diskuterade hur sorg gestaltas i litteraturen. Det här ämnet intresserar mej mycket. Du hörde det här samtalet?

Sara: Jo, det var ett samtal mellan Liv Strömqvist och **Caroline Ringskog Ferrada-Noli** som tillsammans gör podcasten *En varg söker sin podd*. Strömqvist är aktuell med seriealbumet *Pythian pratar* och Ringskog Ferrada-Noli med diktsamlingen *Psykotiskt bra*. Rubriken för samtalet var *Får sorg finnas?* och jag hade tänkt att det skulle handla om sorgprocesser och smärta på det personliga planet och i litteraturen, men det handlade mera om kollektiv sorg, avsaknaden av ritualer och i hög grad om kapitalistiska strukturer och improduktivitet. De dryftade bland annat hur samhället är uppbyggt kring att den som är produktiv ska få mer än den som är improduktiv och kastade fram en idé om att man i stället ska kunna utgå från behov och tänka på vem som behöver mest i samhället. Lite liknande tankegångar hörde jag hos **Nora Hämäläinen** när hon i ett samtal med **Milja Sarkola** tog upp det som hon kallade den sociala kompetensens tyranni och pekade på förutsättnings-

Knacka på! är en mötesplats för barn och deras familjer i Stadsbiblioteket i Kulturhuset i Borås. Rummen är inredda efter Anna-Clara Tidholms småbarnsbok. Foto: Sara Nordlund-Laurent.

na hos dem som är socialt kompetenta och extroverta redan i tidig ålder och hos dem som inte är det. Det samtalet hade rubriken *Ensamma navelskådare* och handlade mycket om våra upplevelser av just ensamhet, men också om hur individualism är något som vi idag fostras in i på ett helt annat sätt än för 50 år sedan. Det väckte många tankar hos mig, och jag funderar till exempel på hur vi med litteraturens hjälp skulle kunna hitta solidaritet och kanske också mötas över generationsgränserna. Det är ju något som metoden Shared reading kan bidra till, och om det handlade samtalet *Äldre läser – läs hela livet*, som ju både du och jag lyssnade på. Vad tänkte du om det?

Anna: Jo, det var ett intressant samtal och jag tyckte om att panelen var representativ och bestod av personer i olika åldrar, kön och från olika sammanhang. I panelen deltog **Anders Ohlsson**, professor i litteraturvetenskap och specialist på metoden Shared reading, **Ewa Samuelsson**, ordförande för Svenskt Demenscentrum, **Ingmar Skoog**, professor i psykiatri, **Ingrid Sanderoth**, ordförande i föreningen Allas barnbarn Sverige och **Jonatan Lamy**, vice ordförande i Sveriges Elev-

kårer. Man diskuterade hur läsning i grupper förebygger ensamhet och psykisk ohälsa i samhället. Den yngsta deltagaren Jonatan Lamy poängterade att det är viktigt att komma ihåg att det inte bara är äldre personer som känner sig ensamma, unga personer gör det i lika stor utsträckning. Trots att många unga är aktiva på sociala medier betyder det inte att man inte skulle känna sig ensam och må dåligt. Panelen var enig om att vi behöver sammanhang där vi träffar varandra, samtalar och känner en gemenskap, en samhörighet. Den här känslan av tillhörighet och gemenskap kan man uppleva i läsgrupper där man läser tillsammans enligt Shared reading-metoden. Shared reading är en brittisk metod som går ut på att man högläser texter tillsammans i en grupp. Man läser samma text många gånger och stannar upp i den ibland och diskuterar kanske något, reagerar kanske på något, irriterar sig kanske på något, innan man läser vidare. Läsledaren har på förhand valt ut lämpliga texter och syftet är att öppna och tillgängliggöra litteratur.

»

Baek Heena berättar om och visar sitt arbete med bilderboken *En märkelig mamma* (Bokförlaget Trasten 2024).
Foto: Sara Nordlund-Laurent.

» *Sara*: Ja, det är en metod som låter människor möta texter på andra sätt än vi är vana vid och just därför känns det som ett så meningsfullt och också överraskande sätt att läsa tillsammans. Och på tal om möten: visst var det underbart att se hur sydkoreanska bilderbokskonstnären **Baek Heena** bemötte och bemöttes av svenska översättaren och redaktören **Yukiko Duke** och hur

vi som publik blev berörda av deras samtal!

Anna: Ja, jag blev också djupt tagen av Baek Heena. Det var så fascinerande att höra hur hon jobbar fram bilder och hur hon bygger upp miniatyrvärldar och de drömska stämningarna i sina fantastiska bilderböcker. För mej var det här nog höjdpunkten på hela

bokmässan. Det var också fint och lyxigt att för en gångs skull bli erbjuden ett enormt utbud intressant program på sitt eget modersmål.

Sara: Det håller jag med om! En annan sak som var värdefull med resan var möjligheten att umgås med bibliotekariér från andra ställen i Svenskfinland och Åland och tillsammans besöka både folk- och högskolebibliotek, förutom bokmässan. Vi hann samtala och utbyta erfarenheter under de gemensamma måltiderna, resorna och promenaderna och det gav oss en massa inspiration och idéer för det dagliga arbetet på bibban att få höra om hur andra jobbar med samma saker. Resan till Göteborg och Borås var verkligen guld värd!

Sara Nordlund-Laurent
Anna Söderström

Vi besökte stadsbiblioteken i Borås och Göteborg och biblioteket på Högskolan i Borås. På alla tre kunde man låna bokcirkelkassar med flera exemplar av samma bok och en liten handledning för en lyckad bokcirkel. På Göteborgs stadsbibliotek, där de här kassarna hänger, hålls bokprat kring bokcirkelböckerna. Foto: Sara Nordlund-Laurent

Bibliotekshögskolan i Borås

Ett inspirerande besök

I samband med vår medlemsresa till Göteborgs bokmessa passade vi på att göra en avstickare till Högskolan i Borås och dess välkända bibliotek. Vi blev varmt mottagna av bibliotekschefen **Jonas Gilbert**, som bjöd oss på kaffe, frukt och kaka. Under kaffestunden höll han dessutom en intressant presentation om bibliotekets verksamhet och dess roll vid högskolan.

HÖGSKOLAN I BORÅS erbjuder utbildningar inom flera olika områden, men inom biblioteksområdet är den kanske mest känd för sin biblioteks- och informationsvetenskapliga utbildning – en av huvudorsakerna till att vi besökte just detta bibliotek. **Jonas Gilbert** lyfte fram att biblioteket inte enbart handlar om informationsförsörjning utan också är ett viktigt fysiskt rum, där studenter och andra användare kan träffas, studera och samarbeta. Under besöket märkte vi tydligt att biblioteket används flitigt

– många studenter satt fördjupade i sitt arbete, antingen ensamma eller i grupper.

Biblioteket har cirka 550 sittplatser, som också är öppna för allmänheten. Det gör biblioteket till en betydelsefull mötesplats för både studenter och invånare i Borås.

Bibliotekets tjänster och anpassning under pandemin

Biblioteket erbjuder en bred skala av tjänster, från informationsförsörjning och undervisning i informationskompetens till forskarstöd och språkpe-

dagogiskt stöd. Gilbert berättade hur biblioteket under coronapandemin snabbt gick över till distansundervisning. Medan många bibliotek i Finland i dagsläget återgått till närundervisning, har undervisningen i Borås fortsatt att ske helt och hållet på distans. Men som sagt tycks detta inte hindra studenterna från att ta sig till bibliotekets utrymmen.

Precis som i finländska högskolor är AI och öppen vetenskap på agendan även i Borås. Det visar på en gemensam utveckling inom biblioteksområdet, där teknologins roll i kunskaps-spridning och forskning alltmer lyfts fram. Men biblioteket erbjuder också skönlitteratur och sysslar med allmänt läsfrämjande, bland annat i form av en bokcirkel för studenter.

Rundvandring i bibliotekets unika utrymmen

Efter presentationen fick vi en guidad tur genom bibliotekets välplanerade lokaler. Ett särskilt minnesvärt inslag var de så kallade ”bokskogarna”. Dessa avdelningar med bokhyllor skapade en rofylld atmosfär och inkluderade små öppna ytor – ”lundar” – där det fanns bord och stolar för studier och diskussioner.

Trots att 90 procent av bibliotekets budget går till digitalt material, har de fysiska böckerna och tillhörande utrymmen fortfarande en central plats. Man kan säga att i biblioteket möts det digitala och det traditionella.

Sammanfattningsvis gav vårt besök vid Bibliotekshögskolan i Borås oss värdefull inspiration och nya insikter. Biblioteket imponerade med sin genomtänkta balans mellan traditionella och moderna lösningar, samt sitt fokus på att skapa en trivsamt och funktionell miljö för både studier och samarbete. Besöket gav oss en tydligare bild av bibliotekets viktiga roll vid högskolan och hur det aktivt anpassar sig till sina användares behov.

Janne Nyström
Arcadas bibliotek

Högskolans bibliotekschef Jonas Gilbert förevisar bibliotekets så kallade ”bokskogar”. Foto: Janne Nyström

Inspirerande och stärkande studier

Åsa Forsman och Katarina Barkar kan varmt rekommendera utbildningen som ordnades på svenska i Keudas regi. För dem passade den praktiskt inriktade utbildningen bra, de nya kunskaperna kunde direkt användas i det dagliga arbetet.

I Pedersöre huvudbibliotek i Bennäs möter oss två glada, nyutexaminerade, biblioteksfunktionärer. **Åsa Forsman** och **Katarina Barkar** har avklarat Keudas yrkesexamen i informations- och bibliotekstjänster.

DET ÄR MÅNDAG kväll. Åsa har stängt Purmo bibliotek och vänder in till huvudbiblioteket i Bennäs där vännen och kollegan Katarina Barkar snart ska avsluta arbetsdagen. Båda har under de senaste åren, mitt i livet, kommit in i biblioteksvärlden.

– Jag har arbetat som lärare och projektkoordinator inom skolväsendet i Pedersöre under många år. Delvis gör jag det ännu via ett projekt om tillgänglighet inom de svenskspråkiga gymnasierna i Pedersöre, Kronoby, Karleby, Jakobstad och Nykarleby (Team Nord), men främst arbetar jag numera på biblioteket, säger Katarina.

Det var just i samband med olika projekt i kommunens lågstadieskolor som hon började samarbeta med biblioteken. Det fanns behov av ökad kommunikation mellan bibliotek och

skolorna, för att tillsammans skapa ändamålsenliga projekt. I det arbetet var Katarina spindeln i nätet och fick i sakta mak mersmak för biblioteksarbete.

– Jag fick först ett erbjudande för jobbet som biblioteksfunktionär vid Lappfors utlåningsstation, jag trivdes jättebra. Nu arbetar jag som specialbibliotekarie på tisdagar och är här i huvudbiblioteket på måndagar. Utöver det arbetar jag en dag i veckan för Team Nord. Jag tycker det är givande att ha tentaklarna ut åt olika håll!

Från skola till bibliotek

Även Åsa har en bakgrund i skolvärlden. Hon arbetade i närmare 20 år som lärare i tyska och engelska i högstadiet och gymnasiet, men kände för några år sedan att det var dags att göra något annat. Det i kombination med

ett oväntat erbjudande om att få bli biblioteksfunktionär i Purmo bibliotek ledde till en ny yrkesbana.

– Jag hade aldrig tänkt på att börja arbeta på ett bibliotek. Men jag var beredd att pröva på och det har jag inte ångrat! Efter en kort inskolning började jag på. Jag fick ett väldigt varmt mottagande av mina kollegor, jag har alltid känt att jag kan ringa och fråga om jag är osäker på något. Och så trivs jag väldigt bra med eleverna i Purmo skola, pedagogen i mig finns nog kvar.

Varken Katarina eller Åsa hade sedan tidigare någon egentlig utbildning inom biblioteksbranschen. Pedersöres bibliotekschef Solveig Hortans tipsade därför om den yrkesinriktade examen som Keuda undantagsvis skulle starta på svenska, detta var för ett drygt år sedan.

– Det lät intressant och angeläget. Då vi dessutom insåg att vi kan genomföra utbildningen i varandras sällskap kändes det ännu roligare, konstaterar Åsa.

Ökad säkerhet

Studierna inleddes i januari 2024. Eftersom Åsa och Katarina då arbetat ett par år inom biblioteksväsendet kunde praktiktiden kortas och studierna därför avklaras på ett år. De fick examen redan i december samma år. Resten av gruppen avslutar studierna nu under våren.

Att genomföra utbildningen är absolut inget som Åsa och Katarina ångrar. Studierna gick bra att kombinera även med det dagliga arbetet och livet i stort.

– Det var en bra balans mellan teori och praktik, mycket av det vi lärde oss kunde vi direkt omsätta i det konkreta arbetet på biblioteket, säger Katarina.

I sin examen specialiserade sig Åsa och Katarina på uppsökande verksamhet och mediehandledning, ämnen som de direkt haft nytta av på biblioteket.

De tycker båda att utbildningen gav en ökad säkerhet i arbetet, nu finns kunskap och insikter att luta sig mot på ett annat sätt än tidigare.

– Bland det mest givande var alla diskussioner med de andra i gruppen. Päivi är också en mycket engagerad lärare som alltid är intresserad av vad vi har på gång. Deltagarna kom från Kronoby i norr till Helsingfors i söder, det var trevligt att få nya bekanskap ut på fältet, säger Åsa.

Monica Sandström

Kort om Keuda

Päivi Jokitalo, lärare inom yrkesexamen i informations- och bibliotekstjänster på Keuda i Kervo, kommenterar nedan den utbildning Katarina och Åsa tagit del av.

BAKGRUNDEN

TILL utbildningen var att jag från fältet hörde om behovet av yrkesutbildning på svenska. Det fanns tidigare i Borgå, men de senaste åren har ingen läroanstalt erbjudit svensk utbildning. Tack vare

mina nätverk kunde jag kolla om det skulle finnas tillräckligt med intresse och särskilt praktikplatser på biblioteken – alla som går den här yrkesutbildningen måste ha en plats på något bibliotek under hela studietiden som i genomsnitt är 1,5 år.

När det visade sig att det skulle bli möjligt att få ihop en grupp på ca 10 studeranden, frågade jag om min arbetsgivare skulle gå med på att ordna utbildning i yrkesexamen i informations- och bibliotekstjänst. Den främsta frågan var om jag skulle få lov att använda min arbetstid till undervisning och handledning på svenska i ett par års tid.

Vi kom överens med mina chefer om att det var fråga om en engångsföreteelse: en finsk yrkesexamen med undervisning och handledning på svenska.

Yrkesutbildning är precis som det låter: praktisk utbildning där man lär sig genom arbete på bibliotek, undervisningsdagar på distans och inlämningsuppgifter på webben. Efter varje examensdel avlägger studeranden ett yrkesprov på arbetsplatsen där man i praktiken visar att man klarar av kraven i ex-

amensgrunderna. Det finns två obligatoriska och två valbara kurser: kundservice och innehållstjänster är gemensamma för alla, därtill kan man välja en kurs i bl.a. uppsökande tjänster, mediehandledning eller kommunikation

och marknadsföring. Yrkesutbildningen är alltså praktisk och yrkesinriktad, inte teoretisk som universitetsstudier.

Keudas utbildning passar deltagare som redan har åtminstone lite erfarenhet av biblioteksarbete och/eller något annat lämpligt yrke eller examen. Eftersom alla ingår antingen ett utbildningsavtal eller läroavtal med biblioteket och annars studerar på distans, passar det också deltagare med familj: hittar man en praktikplats nära hemmet, behöver man inte flytta eller resa för studierna.

Den svenskspråkiga utbildningen var från början ett försök och ingen fortlöpande utbildning. Av förfrågningar att bedöma verkar det dock finnas behov av fortsatt utbildning på yrkesnivå – kanske inte varje år men till exempel med start vartannat år. Ett par deltagare i den här gruppen hade ett fast jobb, några har fått ett jobb redan innan examineringen och flera kan fortsätta att vikariera på sin praktikplats. Studerandena kom från så gott som hela Svenskfinland: Österbotten, Åboland, huvudstadsregionen och övriga Nyland.

Finlands svenska
biblioteks dagar

15-16.5.2025
Borgå

Finlands svenska biblioteks dagar 2025

Välkommen med på biblioteks dagarna!

Våren 2025 ordnar FSBF Finlands svenska biblioteks dagar i Borgå med temat *Människa och maskin på framtidens bibliotek*. Den 15-16 maj fylls Kulturhuset Grand och Borgå huvudbibliotek med intressanta och aktuella program som tangerar bibliotekens vardag.

Välkommen med för att inspireras och motiveras av fantastiska föreläsare och verkstadsledare! Vi har också överraskningar på programmet, en hejdundrade biblioteksfest och så delas priset för Årets biblioteks bok ut. Sista anmälningsdag är 10 april.

Vi ses i Borgå!

Biblioteks dagarna hålls i **Borgå stadsbibliotek** och i **Kulturhuset GRAND**. Föreningens årsmöte hålls på fredag morgon. Till programmet hör även en tre rätters middag på **Café Cabriole**. Vi besöker också Runebergs hem och Borgå gymnasiums bibliotek.

OBS!

Paketpris

Torsdag: 85 € medlem/100 € icke-medlem (lunch, kaffe, middag)

Fredag: 50 € medlem/65 € icke-medlem (lunch)

Två dagar: 100 € medlem/130 € icke-medlem (måltiderna ingår)

Anmäl dig senast 10.4 på fsbf.fi

Har du frågor?

Mejla fsbf@fsbf.fi

01000110
01101001
01101110
01101100
01100001
01101110
01100100
01110011
00100000
01110011
01110110
01100101
01101110
01110011
01101011
01100001
00100000
01100010
01101001
01100010
01101100
01101001

VÄLKOMMEN TILL BORGÅ!

Program

Torsdag 15.5 Kulturhuset GRAND

- 10.30 Anmälning + lunchsmörgås
11.00 Välkommen
Mia Karvonen, FSBF:s ordförande
11.10 Borgå stadsbiblioteks hälsning
Malin Hollmén, chef för bibliotekstjänster
11.30 Keynote: Kan man tillämpa AI på ett civiliserat sätt?
Osma Suominen, systemspecialist, Nationalbiblioteket
12.30 Evenemang på framtidens bibliotek
Paola Dadda, biblioteksproducent
13.15 Finlands biblioteksörening
Juha Manninen, verksamhetsledare
13.30 Hälsningar från ÅKE, RFV, Erte och Svenska kulturfonden
13.50 Kumula-kaffe

14.15–16.00 Valbara verkstäder, Kulturhuset GRAND och Borgå stadsbibliotek

- 14.15 Shared reading
Grupp 1: prova på, **Mia Karvonen**
Grupp 2: för läsledare, **Michelle Mattfolk**
Kulturhuset Grand
14.15 Verktyg för bibliotekens framtidsarbete
Jan Nyström och **Tiina Rajala**
Kulturhuset Grand
14.15 Dialogpaus: Framtidens bibliotek
Malin Hollmén & **Tomi Lassi**
Kulturhuset Grand
14.30 Expertnätverket för högskolebibliotek
AI, sekretess och upphovsrätt, **Osma Suominen**
Workshop, *Borgå stadsbibliotek*
16.15–17.00 Paneldebatt, *Borgå stadsbibliotek*
Bibliotekets plats i en hållbar framtid
Louise Agnesdotter, bibliotekarie
Hazel Salminen, framtidsspecialist
Lena Sundström, överinspektör vid Regionförvaltningsverket
Osma Suominen, systemspecialist, Nationalbiblioteket
Moderator: **Malin Hollmén**

18.30 Trerättersmiddag på Cabriole

Utmärkelsen för Årets biblioteksbok delas ut
Program

Jelle

KIRJASTOT
BIBLIOTEKEN
LIBRARIES

Fredag 16.5

- 8.00 FSBF:s årsmöte, *Borgås stadshus fullmäktigesal*
9.30 Mångfald bland framtidens biblioteks-kunder
Nina Rehn, socionom, neuropsykiatrisk coach och utbildare i AVEKKI-metoden
Borgå stadsbibliotek
10.30 Överraskningsprogram, *Borgå stadsbibliotek*
11.00 Utvärdering, *Borgå stadsbibliotek*
11.05 Rundvandring i Borgå stadsbibliotek
11.35 Lunch
12.30–14.00 Besök i Runebergs hem och Borgå gymnasiums bibliotek

Expertnätverket för högskolebibliotek

- 10.30 Casepresentationer: Perspektiv på LibGuides
Borgå stadsbibliotek
11.15–12.00 Lunch
12.30 Rundvandring på Borgå campus.
Fortsatt workshop om LibGuides, *Borgå campus*
14.00 Besök i Borgå gymnasiums bibliotek

Boende bokar var och en själv, men faktureras i efterhand av FSBF samtidigt som deltagaravgiften. Hotell Sparre och RUNO Hotell erbjuder ett begränsat antal förmånligare rum åt deltagare. Deltagare kan boka rum genom att ringa hotellen eller via e-post. Vid bokningen måste den som gör bokningen ange koden ”*Biblioteks-dagar i Borgå*”.

Mer information om hotellrum och bokning hittar du på fsbf.fi.

01110011
00100000
01110011
01110110
01100101
01101110
01110011
01101011
01100001
00100000
01100010
01101001
01100010
01101100
01101001
01101111
01110100
01100101
01101011
01110011
01100100
01100001
01100111
01100001
01110010

Café Cabriole

VÄLKOMMEN TILL BORGÅ!

“Biblioteksdagarna är ett unikt forum”

Borgå stadsbibliotek står värd för biblioteksdagarna i Borgå i maj. Bibliotekschef **Malin Hollmén** välkomnar besökare från när och fjärran till Borgå för inspiration och gemenskap.

MALIN TAR EMOT i ett välbesökt bibliotek en vintervacker tisdagseftermiddag. Dagen efter, den 5 februari, ska utdelningen av det litterära Runebergspiset ske på biblioteket med servering för allmänheten.

– Tidigare ordnades prisfesten i stadshuset och enbart för inbjudna gäster. Men vi ville att det skulle bli en fest för alla Borgåbor. Förra året testade vi för första gången att bjuda in allmänheten och det var väldigt uppskattat. Följande dag delas också Runeberg Junior-priset ut här på biblioteket med hela den stora barnjuryn som gäster, säger Malin.

Det är drygt sex år sedan hon valdes till bibliotekschef i Borgå, som också är hennes barndomsstad. Hon är filosofie magister från Åbo Akademi, men pas-

sade på att studera även informationsvetenskap under tiden i Åbo.

– Jag arbetade i 10 år som journalist på *Åbo Underrättelser*, men fick sedan ett biblioteksarbete i Sibbo. En tid senare blev den här tjänsten ledig. Jag trivs väldigt bra här, det känns som rätt plats för mig att vara på.

Idag basar Malin över verksamheten i huvudbiblioteket, två större närbibliotek, ett byabibliotek och bokbussen. Personalen består av 40–50 personer. I kommunen Borgå bor cirka 51 000 personer. Ungefär 28 % är svenskspråkiga och omkring 8 % har annat modersmål än svenska och finska.

Bokbussen når ut

Bokbussen är en viktig del av verksamheten. År 2020 kunde biblioteket köpa en ny buss och den pryder verkligen

sin omgivning. Invändigt kan den bjuda på mer än enbart utlåning eftersom det till och med finns möjlighet för mindre teateruppvisningar och bokbio.

– Det är väldigt uppskattat att vi kan erbjuda kulturella upplevelser även till daghemmen i glesbygden, säger Malin.

Just evenemang är en del i verksamheten som biblioteket satsar mycket på.

– Evenemangen gynnar delaktighet och dialog i samhället. Via evenemang i bibliotek tror jag att vi når även de som inte annars besöker kulturella tillställningar. Därför är vi måna om att tröskeln ska vara låg och evenemangen avgiftsfria.

Borgå huvudbibliotek byggdes för 25 år sedan, byggnaden är med andra ord ännu relativt ny. Men bibliotekens verklighet och vardag har ändå

I samband med renoveringen för fem år sedan frigjordes utrymme för en fast scen. Den används flitigt både vid besök av skolklasser och under alla de evenemang som ordnas i biblioteket. Foto: Monica Sandström

Det var fullt hus när Runebergspiset för andra gången delades ut på biblioteket med en fest öppen för allmänheten. Runebergspiset gick till Pirkko Saisio och Runeberg Junior-priset, med egen prisfest följande dag, tillföll Malin Klingenberg. Foto: Borgå stadsbibliotek

ändrats mycket sedan huset byggdes. För fem år sedan genomfördes därför några större, rumsliga förändringar i biblioteket.

– Fokus har ändrats från främst utlåning till behov av en mer mångfacetterad verksamhet.

Ändrade utrymmen

En fast scen var ett av önskemålen inför renoveringen, och den används flitigt. För att bereda plats för scenen och annat nytt avskrevs en hel del material, eller flyttades till magasinet. Barnböckerna fick i och med förändringen en helt ny avdelning i biblioteket, liksom ungdomarna och ungdomslitteraturen, även det har varit uppskattat.

– Ett önskemål från allmänheten var att vi skulle öka antalet mötesrum som är tillgängliga för alla. Tidigare hade vi ett sådant rum, nu har vi tre. Föreningar och privatpersoner kan boka våra mötesrum utan kostnad, det är mycket omtyckt.

En annan ny satsning var verkstaden. Idag kan Borgåborna använda bland annat 3D-printer, vinylskärare, symaskin, lamineringsmaskin och en overlockmaskin i biblioteket.

I fåtöljer och soffor sitter besökare bänkade till synes för att läsa, samtala med en vän eller distansarbeta. Det var också just detta som var ett av målen med förändringen för några år sedan, att förverkliga biblioteket som en mötesplats och allas vardagsrum.

Gällande biblioteksdagarna konstaterar Malin att Borgå är en trevlig stad att besöka, inte minst i maj. Det finns mycket att se och biblioteksdagarna kommer att bjuda på ett intressant program.

– Biblioteksdagarna är ett unikt forum för oss som arbetar inom biblioteksväsendet på svenska i Finland. Var biblioteksdagarna än ordnas så är det alltid trevligt att träffa andra bibliotekarier från olika delar av Svenskfinland.

Monica Sandström

Boktips om och från Borgå

Känn på stämningen i Borgå genom lokala författares böcker från staden!

Invånarna i Diktarhemmet – författarbostaden på Flensborgsbrinken

Som boende i Diktarhemmet, en hedersbostad för finlandssvenska författare i gamla stan i Borgå, har författaren **Ulla-Lena Lundberg** bara en kort promenad till huvudbiblioteket. Hon syns ofta i publiken när biblioteket har författarbesök, och var själv författargäst senast när hennes roman *Lyser och lågar* (2022) kom ut. Den Finlandiaprisade *Is* utkom 2012, precis tio år tidigare.

Ulla-Lena Lundbergs företrädare i Diktarhemmet var **Christer Kihlman**, som bodde där 1993–2017. Hans första roman *Se upp salige!* från 1960 utspelar sig i ett lätt maskerat Borgå, Lexå, och är en uppgörelse med den jantemässiga borgerligheten i småstaden. Essäboken *Människan som skalv* utkom 1971 och blev en omedelbar skandalsuccé med sina tre essäer om homosexualitet, alkoholism och otrohet. Om den ska kallas bekännelselitteratur eller inte finns det olika åsikter om.

Louise Agnesdotter

Om donare på dialekt

Sabine Forsbloms romaner skildrar finlandssvensk arbetarklass i Borgå. Med stor berättarglädje och mustigt språk, rikt på lokal dialekt, beskriver hon hur livet tedde sig för de fattiga i stadens utkant.

I debutboken *Maskrosguden* är romanens berättare en liten flicka som

återger sin släkts historia. Trots att livet kantas av motgångar får hennes tolkningar av det som sker händelserna att framstå i en humoristisk och ibland absurd dager. Skrönor och anekdoter, fyllehistorier, lögnerna, äkta eller påhittade, varvas med pågående tid.

I den fristående uppföljaren *Maskrosgudens barn* är tiden 1970-tal och vi får följa flickan in i tonåren med allt vad det innebär av osäkerhet, längtan efter tillhörighet och kärlek. Den sista delen *Betinkan* rymmer en hel del tonårsmörker men berättarens bitska beskrivningar och kommentarer lättar upp stämningen. Författaren Sabine Forsblom ses ofta på scenen i huvudbiblioteket i Borgå, i egenskap av återkommande ledare av författarsamtal.

Helena Backman-Karvonen

ABC i Borgå – en liten pärla

Filippa Hellas bok *ABC i Borgå* är en underbar liten pärla för både barn och vuxna. Allra bäst fungerar den som en guidebok för roliga äventyr i Borgå. Samtidigt kan man förstås också lära sig bokstäverna, men de fina illustrationerna och de spännande platserna är nog ändå bokens bästa behållning.

Grabba tag i en vän, liten eller stor, och bege er ut på ABC-äventyr i Finlands näst äldsta stad! Hittar ni bokstaven X? Vågar ni gå upp för Djävulstrapporna?

Catharina Latvala

Helle förenar från öst till väst

Helle är ett biblioteks nätverk bestående av 12 nyländska kommuner: Askola, Borgå, Borgnäs, Hangö, Ingå, Lapträsk, Lovisa, Mörskom, Pukkila, Raseborg, Sibbo och Sjundea. Kommunernas invånarantal varierar mellan 1 715 i Mörskom och 51 289 i Borgå (i slutet av 2023). Skillnaderna är stora men alla är små eller mellanstora kommuner. Borgå är den största och fungerar som centralkommun för nätverket.

HELLE INRÄTTADES 2017 men det var inte förrän året därpå som den nuvarande sammansättningen var klar.

Före Helle var det Lukas i Västnyland och Porsse i Östnyland. Förutom dem fick vi med några kommuner som tidigare inte ingått i något nätverk alls.

Det som är helt unikt för Helle är dess geografiska utbredning. Vi är uppdelade i två geografiska delar och omfattar huvudstadsregionen både från öst och väst. Varför det? Vad är

det som förenar oss så starkt att vi valde att leva i ett långdistansförhållande och trodde att det skulle hålla? Svaret är tvåspråkigheten. De flesta Helle-kommuner är tydligt tvåspråkiga. Vi förstår varandra på två språk, på svenska och finska. Svenska är majoritetsspråk i Raseborg och Ingå och ett starkt minoritetsspråk i de övriga kommunerna. Tvåspråkighet syns i både anskaffning av material och rekrytering av personal.

Material på väg

De dagliga leveranserna av material binder samman vårt samarbete i vardagen. Helle-transporterna kör varannan dag i öst, varannan dag i väst. I övrigt träffar vi varandra i ledningsgruppen och andra samsarbetsgrupper. Ledningsgruppen består av alla bibliotekschefer, representanter för personalen, några experter och Helle-koordinatören. Den sammanträder i genomsnitt åtta gånger per år. Ledningsgruppen har även en biträdande grupp, arbetsutskottet.

Utöver dessa två finns det fem specifika grupper som fokuserar på följande ämnen: barn- och ungdomsbibliotek, katalogisering, bibliotekssystem, samlingar och kommunikation. Den sistnämnda är inte bara inblandad i kommunikation utan också i alla möjliga saker, till exempel i att beställa olika Helle-produkter. Den populäraste av dem är Helle-hinken. Den är en fin, stilig svart hink med två aforismer i vitt. Aforismerna hyllar bibliotek, en på svenska och den andra på finska.

Webbmöten öppnar dörrar

Före coronan hölls alla möten i Helsingfors dit det var relativt lätt för alla att komma. Nuförtiden träffas grupperna mestadels i Teams. Detta har förbättrat möjligheterna för små bibliotek att delta. Om det bara finns en eller två bibliotekarier i biblioteket är det helt förståeligt att man inte kan åka till Helsingfors särskilt ofta under arbetsdagen, men om man kan delta i

VÄLKOMMEN TILL BORGÅ!

Helles rekreationsdag ordnades i Sibbo i maj 2023. På bilden har deltagarna samlats för att dricka morgonkaffe och lyssnar på en av dagens gäster, författaren Christian Rönnbacka. Foto: Sanni Saarinen

mötet vid sidan av kundbetjäning eller genom att ta en längre paus, blir det mycket lättare.

Den dagliga kommunikationen sker via e-post, Teams och telefon, och förstås via Helles intranät, där vi har samlat all viktig information, riktlinjer, anvisningar, protokoll och beslut. Nyhetskanalen på intranätet uppdateras flera gånger i veckan.

Vi har en gemensam samlingspolitik men varje kommun svarar för sitt fysiska material. E-material och några andra tjänster anskaffar vi tillsammans. Ett nätverk är ingen juridisk aktör, därför ingås avtalen på två olika sätt, antingen förhandlar Helle fram ett avtal som varje kommun undertecknar för sin egen del eller så ger de andra kommunerna en fullmakt till Borgå för att underteckna avtalet för alla.

Helle central förr och nu

Helle har ungefär 110 anställda i 28 bibliotek i 12 kommuner. Två av oss är särskilt anställda av Helle, Helle-koordinatören och systemadministratören för Helle-Koha.

De tre största gemensamma projekten under de senaste åren har varit skapandet av en gemensam samlings-

Det populära Helle-ämbaret ges bland annat som gåva vid födelsedagar och författarbesök. Populärt har också varit att fylla ämbaret med avskrivna böcker eller som på bilden med godis!

Foto: Seija Kivelä

politik, införandet av nätbetalning och lanseringen av en upphandlingsportal. Förra året sysslade vi mycket med kommunernas gemensamma e-bibliotek, men det är ju en helt annan historia som avgörs i kretsar större än Helle.

Namnet fick (eller tog) vi av **Helle Kannila**, the grand old lady i det finländska biblioteksväsendet. Grand old lady, trots att hon inte alls var gammal utan jätteung när hon började utveckla bibliotekssystem i den nya republiken

Seija Kivelä har arbetat som Helle-koordinatör i sex år och trivs väldigt bra med det omväxlande arbetet.

Foto: Monica Sandström

för hundra år sedan. Det finns mycket kvar av hennes arbete ännu idag och hon förtjänar att bli ihågkommen. Det blir hon. Helle Kannila var född den 20 maj 1896 och varje år firar vi Helle-dagen i maj. Då brukar vi ordna evenemang för att uppmärksamma och presentera bibliotekets tjänster för kunderna. Det är dags att fira stort nästa år när hon blir 130 år.

Seija Kivelä
Helle-koordinatör

AKE med kompetens och framtid i fokus

Jan Nyström arbetar inom AKE Borgå tillsammans med sina kollegor **Elina Karioja** och **Tiina Rajala**. Här berättar Jan om vad som är på gång i den egna regionen, och vad AKE egentligen handlar om.

DET REGIONALA utvecklingsuppdraget för allmänna bibliotek fick sin början i och med den nya bibliotekslagen 2017. De nio bibliotek som skulle ha ett regionalt utvecklingsuppdrag fastställdes med undervisnings- och kulturministeriets förordning som trädde i kraft i början av 2018. Bibliotek med regionala utvecklingsuppdrag är Joensuu, Kuopio, Lahtis, Uleåborg, Rovaniemi, Tammerfors, Vasa, Åbo samt Borgå stadsbibliotek. Alla dessa har sitt eget verksamhetsområde som vanligen är sammansatt av flera landskap, bortsett från Borgå, Joensuu och Rovaniemi som vardera har sitt " eget " landskap.

När man betraktar listan på bibliotek med ett regionalt utvecklingsuppdrag kan det kännas konstigt att just Borgå sköter utvecklingsuppdraget i Nyland. De andra biblioteken med ett regionalt utvecklingsuppdrag, eller som man informellt säger AKE-biblioteken (från finskans *alueellinen kehittämistehtävä*) är ofta stadsbibliotek i ledande befolkningscentra. Även om Helsingfors sköter det nationella utvecklingsuppdraget så har Nyland dessutom storstäderna Esbo och Vanda med biblioteksverksamhet på toppnivå. Hur kommer det sig då att en medelstor stad sköter det regionala utvecklingsuppdraget?

Svaret kan hittas delvis i historien och delvis i de speciella styrkor som Borgå stadsbibliotek har. Fram till 2011 fungerade Borgå stadsbibliotek som Östra Nylands landskapsbibliotek. När Östra Nyland slogs ihop med Nyland var inte Esbo villigt att fortsätta som hela Nylands landskapsbibliotek,

AKE Borgås team som består av Elina Karioja, Jan Nyström och Tiina Rajala under en somrig dag i samband med den populära Bibliotekscykligen.

utan Borgå fick överta uppgiften. När landskapsbiblioteken avskaffades fick Borgå fortsätta som biblioteket med det regionala utvecklingsuppdraget. Som ett bibliotek med en stark tvåspråkig servicekultur var Borgå särskilt bra lämpat att driva det regionala utvecklingsuppdraget i Nyland.

Fokus på kompetens

Redan under landskapsbibliotekens tid hade man styrt arbetet mera mot kompetensutveckling, från den traditionella samlingscentrerade landskapsbiblioteksrollen. I och med det regionala utvecklingsuppdraget blev det tydligt fokus på stärkande av personalens yrkeskompetens och samarbete mellan biblioteken. Regionala utvecklingsuppdraget gav också ökade resurser och man kunde ordna fler och mångsidigare fortbildningar.

AKE Borgå fungerar på två språk och strävan är att all relevant information finns på båda språken. När

det gäller utbildningar på svenska samarbetar AKE Borgå med de övriga tvåspråkiga biblioteken med utvecklingsuppgift, regionförvaltningsverket och Seinäjoki specialuppdrag inom ramarna för den svenska samarbetsgruppen för de allmänna bibliotekens utvecklingsuppdrag, även känd som ÅKE.

En stor omställning förorsakades av covidpandemin då man var tvungen att flytta utbildningarna till nätet. Webbinarier blev också snabbt det nya normala som fortsatte även efter pandemin. Fördelarna med utbildningar över nätet är flera – det är lättare att delta och kostnaderna för resor, utbildningslokaler samt kost och logi uteblir. I dagens läge ordnas närutbildningar endast om det kan motiveras på grund av utbildningens tema eller om det är önskvärt för att främja nätverkande och skapa tillit. Möjligheten att spela in webinarier ökar ytterligare tillgängligheten och uppskattas särskilt av små bibliotek från vilka det kan vara svårt att delta vid en bestämd tidpunkt. AKE-bibliotekens gemensamma tjänst för nätkurser, Liboppi, gör det ännu lättare att studera flexibelt och självständigt.

Nätverk delar kunnande

Förutom webinarier och närutbildningar har AKE Borgå även ett antal andra verktyg till sitt förfogande. Det viktigaste i AKE-arbetet är utan tvivel att dela det kunnande som skapas i områdets bibliotek och göra det lätt för alla bibliotek att ta det i bruk. För det här ändamålet har det bland annat skapats ett nätverk för dem som arbetar med bibliotekstjänster för

barn och unga och ett annat för dem som arbetar med bibliotekstjänster för äldre. Nätverken samlar ihop områdets bibliotekspersonal som jobbar med liknande frågor, en kärngrupp som leder verksamheten. Varje år ordnas en nätverksdag som är ett fysiskt evenemang där proffsen samlas för att dela det senaste och lära sig av varandra. Nätverken ordnar även kaffeträffar på nätet samt producerar gemensamt material. En annan live-tillställning som AKE-Borgå har ordnat årligen sedan 2019 är Bibliotekscycklingen. Under evenemanget, som har fått sin inspiration från *Cycling for libraries*, bekantar sig deltagarna med intressanta biblioteksmål. Bibliotekscycklingen fungerar mycket bra för att främja nätverkande och bygga tillit. Sommaren 2025 ordnas bibliotekscycklingen för sjunde gången.

Verktyg för framtiden

En viktig del av utvecklingsuppdraget är att röra sig på fältet och besöka områdets bibliotek. AKE Borgå erbjuder olika workshoppar som biblioteken kan dra nytta av. Bland dessa kan man nämna kompetensdiskussion, som är en workshopmetod utvecklat av AKE Borgå där deltagarna får fundera på de allra viktigaste frågorna för sitt bibliotek, för vem och varför finns biblioteket och vad behövs för att det ska uppfylla sitt syfte? Kamratinläring har redan från början främjats

Ett ständigt kompetenshöjande arbete pågår inom AKE Borgå, på bilden en bokpratartäff i Karis under ledning av Frej Feodoroff och Catharina Latvala från Borgå stadsbibliotek. Fotograf: Tiina Rajala.

inom AKE-verksamheten, till exempel genom att erbjuda möjligheten att besöka ett annat bibliotek och bekanta sig med arbetet där under en vecka. AKE Borgå har också tagit i bruk det från skolvärlden bekanta konceptet kamratgruppmentorskap.

AKE Borgås utvecklingstema för år 2025 är *Att mötas*. Det handlar om hur man möter människor med olika behov på biblioteket, men även om att samlingarna möter användarnas behov och stödjer bibliotekets arbete för läskunnighet. Inom temat ordnas utbildningar bland annat i kundtjänst, lätt språk, samlingsarbete, mediefostran, medieplanering och olika dialogmetoder som kan användas på biblioteken. God praxis i aktiv kundtjänst,

läsfrämjande och digitalt stöd lyfts fram och delas bland annat på kortare distansmöten. AKE Borgå kommer också att erbjuda biblioteksgrupperna en workshop som tar itu med läskunnighetsarbete ur framtidsperspektiv. I workshoppen som utvecklats tillsammans med AKE Lahtis utnyttjas bibliotekens trendkort som är ett resultat av en tidigare utbildningshelhet om förutseende. Trendkorten kan gratis laddas ned från AKE Borgås hemsida. Du kan lära dig mer om verktyg för bibliotekens framtidsarbete på biblioteksdagarna i Borgå! Välkommen!

Jan Nyström

Ansvarig informatiker, AKE-Borgå

Bibliotekscycklisterna startar den andra dagen från Träskända under bibliotekscycklingen 2024.

VÄLKOMMEN TILL BORGÅ!

Paola har många strängar på sin lyra. Förutom arbetet på Sibbo bibliotek driver hon eget företag där hon erbjuder tjänster inom medieproduktion och som KBT-terapeut. – Jag fascineras av hur allt det jag gör hänger ihop. Förr tyckte jag "mångsysslare" var ett fult ord, idag känner jag mig så lyckligt lottad som har möjlighet att vara just det!

Inspireras av Paola Dadda!

Genom ett intressant och varierande utbud av evenemang och utställningar stärks bibliotekets ställning som en mötesplats för alla. Kom med på Biblioteksdagarna för att få inspiration till än mer lyckade tillställningar i ditt bibliotek!

E N AV FÖRELÄSARNA på Biblioteksdagarna i Borgå är **Paola Dadda**. Paola är biblioteksproducent i Sibbo, själv bor hon i Borgå sedan många år. Hon konstaterar att även biblioteket i Borgå varit hennes arbetsplats.

– Under mina många år som frilansande dokumentärregissör satt jag ofta här i biblioteket och arbetade, istället för att sitta ensam hemma vid min dator. På så vis var det här biblioteket min arbetsplats!

Det är just detta, biblioteket som mötesplats och vardagsrum, som Paola brinner för.

– Jag tycker det är så lyxigt att det finns en sådan plats som är tillgänglig för alla. Till biblioteket kan man komma för att bara vara som den man är.

I drygt sex år har hon arbetat som biblioteksproducent, en ovanlig tjänst på finlandssvenskt håll. Den stora fördelen med att ett bibliotek har en egen

producent är att bibliotekspersonalen då kan koncentrera sig på det de är bäst på och utbildade för.

– Jag förverkligar våra idéer och visioner vad gäller evenemang, utställningar, konst och kultur från början till slut. Mitt arbete är därför väldigt omväxlande, det handlar om allt från att bygga scener till att skapa affischer och hålla kontakten till alla inblandade. Det passar mig jättebra!

Information och inspiration

Paola konstaterar att det hör till bibliotekens uppdrag att ordna kultur-evenemang.

– Bibliotekens evenemang bör erbjuda bildning, information och inspiration. De ska vara en upplevelse som man lär sig något av, men även väcka känslor på olika plan.

Förutom att försöka skapa ett mångsidigt utbud för besökarna, är det också viktigt att värna om samarbetet

med ortens övriga aktörer inom kultur och fritid.

– Jag är mån om att ha kontakt med andra arrangörer av kulturevenemang. Biblioteken ska ju inte konkurrera med övrig verksamhet. Genom dialog kan vi på biblioteket i första hand försöka erbjuda sådana kulturupplevelser som annars saknas i utbudet på den ort man verkar.

Paola ser fram emot biblioteksdagarna – dels för att få tillfälle att inspirera, men även för att få träffa biblioteksanställda från hela Svenskfinland. Under sitt föredrag berättar Paola mer om viktiga aspekter kring anordnande av evenemang och vad framtiden kan föra med sig på detta område.

– Kom till Borgå så får vi förverkliga det som är tanken med biblioteken, att de ska vara en plats som föder nya samarbeten och ger ny inspiration!

Monica Sandström

Länge leve biblioteken!

GEN HÄNDER DET saker i världen, och det piper till i min ficka med en nyhetsnotis. Händelser följs och kommenteras i realtid på sociala medier. Algoritmer matar på med polariserade åsikter och belöner synlighet, särskilt när det handlar om upprördhet och respektlöst beteende. En skandal blossar upp, känslorna hettar till, och snart är vi redan på väg mot nästa skandal och dopaminrush.

Vad betyder det då att stanna upp vid en bok, ett samtal eller en stunds närvaro i nuet, då vår koncentrationsförmåga definieras av längden på en Tiktok-video? Vad betyder det arbete som stärker demokrati och bildning, när vi lika gärna kan ropa ut våra åsikter bakom ett alias utan att riskera att våra egna tankar ifrågasätts – eller till och med att vi lär oss något nytt?

Det är just där betydelsen ligger. Endast genom att låta oss utsättas för nya perspektiv och försöka förstå dem kan vi bygga broar av tankar mellan våra världar, även när vi lever i mycket olika verkligheter.

Demokrati kräver förmågan att diskutera även svåra frågor. För att försvara värderingar och perspektiv behöver vi ord och bildning – ordförråd och interaktionsfärdigheter är som borrh och hammare i demokratins verktyglåda. Utan dem är det svårt att bygga något nytt.

Februari är en festmånad för litteraturen i Borgå. Både Runeberg-litteraturpriset och Runeberg Junior-barnlitteraturpriset lyfter fram inhemsk samtidslitteratur i dess breda spek-

trum och på båda inhemska språken. Priserna lyfter också aktuella teman till samhällsdebatten.

Vinnaren av Runeberg Junior-priset utses av barn i Borgå bland de böcker som nominerats av en förvalsjury. Denna praxis stärker barnens läslust, skapar en gemenskap kring delade litteraturupplevelser, stärker barns roll som aktiva samhällsmedborgare och firar barn som en särskilt viktig målgrupp för litteraturen. När den nyss prisbelönte **Malin Klingenberg** i sitt tacktal berättade att berättelsen i den prisbelönte boken får en fortsättning redan till våren, jublade barnjuryn i publiken.

I turbulenta och osäkra tider är det särskilt viktigt att hålla hoppet vid liv, att outtröttligt möjliggöra allas tillgång till litteratur, möten och samtal samt att uppmärksamma framgångar. Det finns också mycket gott. Det finns

också en strävan efter konstruktiv dialog och förståelse för varandra. Det finns litteratur ur olika perspektiv, vilket möjliggör identifiering även för dem med andra erfarenheter och erbjuder fönster till verkligheter som är främmande för en själv. Det finns också barn som väntar på att en ny bok ska släppas. Det finns också hopp. Det finns också bibliotek.

Vi ordnade nyligen ett evenemang på Borgå bibliotek där stadsdirektör **Jani Pitkäniemi** svarade på frågor från invånarna. Borgåborna var raka, nyfikna, kritiska och ibland sarkastiska i sina frågor. Ändå ställdes frågorna precis som Borgåborna hade skickat dem – ofiltrerade och oförskönade.

Att stadsdirektören svarar på invånarnas frågor om stadens verksamhet, politiska beslut eller deras beredning tar naturligtvis inte bort förekomsten av olika åsikter och besvikelse över beslut som inte faller en i smaken. Det visar dock respekt för allas delaktighet. Tillsammans utgör vi denna stad och detta samhälle. Låt oss därför mötas och diskutera vad det betyder för oss. Biblioteket är en utmärkt plats för detta.

Efter evenemanget stannade en Borgåbo kvar för att diskutera frågor som bekymrade. När personen sedan gick ropade hen: ”En sak till. Länge leve biblioteken!”

Minna Särelä
Fritidsdirektör vid Borgå stad

Salomon Hellman

vid det nordiska biblioteket i Helsingfors

Var jobbar du?

Jag jobbar som biblioteksutvecklare på det nordiska biblioteket i Helsingfors. Biblioteket är en del av Nordiska kulturkontakt, en institution under Nordiska ministerrådet. Biblioteket finns på Kajsaniemigatan 9 och är öppet tisdagar, onsdagar och torsdagar kl. 12–19. Den som bor i Norden kan få ett bibliotekskort och det finns verk på alla de nordiska språk-

ken, inklusive finska. Det är det enda nordiska specialbiblioteket i Finland och biblioteket ordnar olika typer av evenemang på Kajsaniemigatan men även på Sveaborg och hos bibliotek och institutioner vi samarbetar med, såsom Ode och Annegården. Jag trivs jättebra, jag har som uppdrag att främja nordisk litteratur och kultur för alla, jobbet är både småskaligt och

stort på samma gång. Vi vill gärna att flera finskspråkiga hittar till biblioteket och vi vill göra det lättare för dem att närma sig de nordiska verken. Vi hade nyligen en kampanj på metron för att locka just fler finskspråkiga till biblioteket. Det är svårt att dra några stora slutsatser kring effekten, men vi märkte av en del helt nya besökare under och strax efter kampanjen.

Nordisk kulturkontakt

NORDISK KULTURKONTAKT är en institution under Nordiska ministerrådet som arbetar för att förstärka det nordiska samarbetet inom kulturfältet och öka kännedomen om nordisk kultur i Finland. I Helsingfors finns ett bibliotek, med nordisk litteratur på originalspråk och i översättning till finska och svenska.

Evenemang ordnas regelbundet, både i biblioteket och på Sveaborg där Nordisk kulturkontakt även driver residensverksamheten B28. Utöver detta administrerar Nordisk kulturkontakt flera stödprogram för samarbeten inom konst, kultur och samhälle.

Hur hittade du till biblioteksbranschen?

Under gymnasietiden gick jag till stadsbiblioteket i Västerås när skoldagen var slut. Det var en härlig plats att vara på, kravlös och inbjudande, och under en period blev den nästan som ett andra hem. Jag fick upptäcka musik, litteratur som andra inte kände till, jag kunde bara sitta och bläddra i en tidning, jag läste Henning Mankells verk, bok efter bok och återfick min läslust efter att på högstadiet inte ha läst särskilt mycket alls. Jag hade inte alls någon tanke på att själv bli bibliotekarie men när jag senare studerade filmvetenskap på Örebro universitetet hade jag flera kursare som var helt inne på biblioteksspåret. Jag blev inspirerad att gå samma väg och har aldrig ångrat mig.

Jag har tidigare arbetat i Sverige som bibliotekarie och jag var inköpsansvarig och katalogisatör för barn- och ungdomslitteratur på Stockholms stadsbibliotek. Vid sidan om jobbet har jag under några år varit ordförande för en av Augustprisets jurygrupper, barn- och ungdomsbokskategorin. Jag har också engagerat mig i internationella biblioteksfrågor inom IFLA. Men under IFLA:s världskonferenser som hålls på olika håll i världen varje år hade jag oftast störst utbyte av kollegorna från de nordiska grannländerna.

Vi har ju världens bästa bibliotek här i Norden och i dessa oroliga tider är det viktigt att jobba med sam-

hörigheten och gemenskapen. Vi i de nordiska länderna har liknande intressen och historia vilket gör det lätt och naturligt att samarbeta. Att nu få arbeta på heltid just med nordiska frågor känns väldigt fint.

Vilka visioner har du?

Jag funderar mycket på hur vårt bibliotek kan nå ut bättre, och även utanför Helsingfors. Ett sätt skulle vara att erbjuda fjärrlån av våra böcker, många av dem är unika för Finland och det vore fint om de kunde lånas av intresserade även på andra håll i landet. Jag vill också sänka trösklarna till vår verksamhet på olika sätt, tydligare visa att vi är ett bibliotek öppet för alla. Funderingar finns också på att ersätta klassifikationssystemet med ett klartextsystem. Det blev extra tydligt för mig när jag flyttade till Finland och lärde mig ett nytt klassifikationssystem, att det är rätt märkligt att kommunicera alla dessa koder till användarna, åtminstone på ett relativt litet bibliotek som vårt. I bokhandeln skulle man aldrig göra så, och jag tror att kunderna där har betydligt lättare att hitta än på många bibliotek. Utöver mina egna visioner vill jag såklart även förvalta det som byggts upp av min företrädare **Mikaela Wickström** och andra medarbetare. Det är fint att komma till en verksamhet som det plöjts ner så mycket kärlek i.

Varför ville du bli medlem i FSBF?

Jag har varit medlem i Sveriges biblioteksforening så länge jag arbetat och när jag nu upptäckte att det fanns en svensk biblioteksforening även i Finland så gick jag med i den också! Jag vill hänga med i vad som händer och bidra till samhörigheten i yrkeskåren för oss biblioteksanställda.

Mia Karvonen och Salomon Hellman

Salomon Hellman

Bor: på Sveaborg i Helsingfors

Ålder: 43

Familj: Sambon Martin. Och Gunvald, en lagotto-hund.

Arbetar som: biblioteksutvecklare vid biblioteket Nordisk Kulturkontakt

Studier: Biblioteks- och informationsvetenskap vid Uppsala universitet, med filmvetenskap som huvudämne.

Fritidsintressen: Grönsaksodling och att ta hand om fritidshuset.

Boktips: *Fars rygg* av norrmanen **Niels Fredrik Dahl** var en fin läsoplevelse, boken tilldelades Nordiska rådets litteraturpris 2024 och finns nu översatt till svenska.

Läser helst: Under arbetet med Augustpriset nästan enbart barn- och ungdomslitteratur. Nu skiftat fokus till nordisk litteratur för vuxna, med en och annan barnbok mellan varven.

Fem snabba:

Deckare eller roman: Roman

Skönlitteratur eller facklitteratur: Skönlitteratur

Poesi eller tidskrift: Poesi

Läsa i soffan eller läsa i sängen: Läsa i soffan

Ljudbok eller podd? Ljudbok

Författare och boktips på den uppfräschade Bibliotekskanalen

Bibliotekskanalen producerar fortbildningsprogram för biblioteksanställda och program om bibliotek och litteratur. Under det senaste året har Bibliotekskanalen producerat bland annat serien *Biblioteksanställda författare* och bokpratsvideor från evenemanget Bokkarusellen 2025. Aktuellt är också en förbättring av Bibliotekskanalen användargränssnitt.

BIBLIOTEKSKANALEN PRODUCERAR program som kan ses på olika plattformar och tjänster. Webbplatsen www.bibliotekskanalen.fi är ändå den centrala samlingsplatsen för programmen. På webbplatsen finns sammanlagt cirka 5000 program på finska, svenska och engelska. Bibliotekskanalen program är gemensamma produktioner, som producerats i samarbete med ett brett nätverk av samarbetspartners. Dessutom finns det många program som helt och hållet är de lokala bibliotekens egna produktioner.

Under hösten 2024 gjordes en del ändringar i gränssnittet för att förbättra användarupplevelsen och möta dagens behov. Den synligaste förändringen är en ändring av webbplatsens färgtema. Tidigare hade webbplatsen

vit bakgrund, men nu är den svart, så som i de flesta andra streamingtjänster. Bloggar och andra textsidor på webbplatsen har fortfarande vit bakgrund för att texterna ska vara lätta att läsa.

Bibliotekskanalen program får delas på sociala medier, bäddas in på webbplatser och bloggar, samt fritt visas på olika evenemang. Nu är det ännu lättare att dela programmen via den nya menyn *dela programmet* som lagts till under videorna.

Under Bibliotekskanalen 15-åriga historia har mycket förändrats, bland annat terminologin. Därför har namnen på programkategorierna uppdaterats så att de bättre speglar dagens språkbruk. Tittarsiffrorna som tidigare visades för programmen har tagits bort. Detta gjordes eftersom siffrorna

inte längre varit korrekta sedan en obligatorisk förfrågan om godkännande av kakor infördes på webbplatsen. Det är fortfarande möjligt att sortera programmen enligt både publiceringsdatum och popularitet.

Två nya (finskspråkiga) sidor med alfabetiska listor över personer som uppträtt på Bibliotekskanalen har publicerats. På den ena listas alla författare och översättare som uppträder i programmen, och på den andra fortbildningsdelens föreläsare.

Biblioteksproffs och författare

I Finland finns det flera författare som arbetar på bibliotek, också svenskspråkiga författare som skriver på svenska. Många av dem har tidigare presenterats i Bibban. Nu kan du se dem på Bibliotekskanalen i serien *Biblioteksanställda författare*.

I serien presenteras följande författare som arbetar eller tidigare har arbetat på olika bibliotek i Svenskfinland: romanförfattaren **Maria Grundvall**, som jobbar på Grankulla stadsbibliotek, **Julia Wickholm**, som arbetar på Esbo stadsbibliotek och skriver böcker för ungdomar, barnboks författarna **Monica Borg-Sunabacka**, som arbetat på Stadsbiblioteket i Jakobstad och **Eva Höglund** som arbetar på Åbo Akademis bibliotek, diktaren **Gunnar Högnäs**, som arbetar på Åbo stadsbibliotek och **Annika Sandelin** som skrivit böcker i olika

Bokrådet för ungdomsböcker bestod av Sissel Ray, Lena Sångfors, Sara Söderbacka och Cecilia Erikson. Larry Griffith från Luckan fungerade som programledare.

genrer, främst barnböcker och tidigare jobbat på Richardsgatans bibliotek i Helsingfors.

Konceptet för serien är enkelt. Bibliotekskanalen bad författarna att delta i serien genom att själva filma en kort video där de berättar om sitt författarskap och sin produktion. Författarna skickade in videorna de filmat till Bibliotekskanalen, där det gjordes en enhetlig grafik för serien. Under våren 2024 publicerades tre avsnitt av serien och under hösten ytterligare tre avsnitt.

Bibliotekskanalen har också producerat en motsvarande serie på finska, *Kirjaston kirjailijat*, som består av sju delar. Titta på videorna och hör hur det är att kombinera biblioteksarbete med författarskap!

Bokkarusellen snurrade återigen

I januari 2025 direktsände Bibliotekskanalen evenemanget Bokkarusellen. Bokkarusellen ordnades i år för fjärde gången. Evenemanget går ut på att biblioteksanställda från olika håll i Svenskfinland samlas för att berätta om böcker som utkommit under året som gått. Alla bokprat publiceras som separata videor med undertexter.

I år ägde evenemanget rum under två dagar. Under den första dagen presenterades barnböcker och under den andra dagen presenterades ungdomsböcker och vuxenlitteratur. Nytt för i år var att Bokkarusellen filmades på Luckan i Helsingfors, som också deltog i arrangemangen tillsammans med de andra arrangörerna: Åke – Svenska samarbetsgruppen för bibliotekens utvecklingsuppdrag, Erte och Regionförvaltningsverket. En annan nyhet för i år var de spännande ”bokråden”, ett för barnböcker och ett för ungdomsböcker. Bokråden gick ut på att fyra bokpratere gav poäng åt fem olika böcker och motiverade sina val. Poängen räknades sedan ihop och den bok som fått mest poäng vann.

Anna-Maria Malm

Nationella utvecklingstjänster
Helsingfors stadsbibliotek

Bokrecension

[Haicurriculum]

Gunnar Högnäs

Gunnar Högnäs, till yrket bibliotekarie och bosatt i Åbo, debuterade i slutet av 1970-talet med diktsamlingen *Ansiktet mot muren*. Den nyaste boken (författarens sjätte) är till formatet liten, men behandlar likväl stora teman. Den dedicerats till de allmänna biblioteken med dess bibliotekarier och är riktat som ett svar på regeringens nedskärningar inom kultursektorn. Detta är gott och som bibliotekarie tackar jag. Emellertid hittade jag inte regeringens politik som motiv i själva innehållet, vilket i och för sig skulle ha varit intressant.

[*Haicurriculum*] (titeln skrivs med klamrar) går i haikuns kortfattade form. Det tycker jag är trevligt för haikun syns inte närapå alls idag i den lyriska utgivningen på svenska om man ser till de stora förlagen. Med sina få stavelser (vanligen 5-7-5) är haikun ordknapp, men jag tycker författaren får ut mycket av formen. Om man vill söka motiv för dikterna i denna bok, är dessa grovt sett naturen, vardagslivet, kärleken och i kombinerad form krig och politik. En ordlekande humor framträder ofta, som i följande: *Duggregnet är mjuk / akupunktur, en vante / utan tumregler*.

Haikun förknippas ofta i sin japanska form med naturobservationer och

olycklig kärlek som projiceras genom naturens skiftningar. I europeisk tradition har den tagit in andra motiv. Högnäs använder formen till ordlekar med aforistiska inslag och dikterna påminner ibland om **Tomas Mikael Bäcks**, som ofta skriver ännu kortare dikter. Följande blir nästan som en seriestripp i fantasin: *Kolltrasten skuttar / efter mig till postlådan, / rabblar världsläget*.

Att ändra kolltrasten till kolltrasten (ordet alsång hittas f.ö. på ett annat ställe) är skämtsamt konstaterat säkert avsiktligt och inte ett korrekturfel. Dikten ger humoristiskt bilden av ett slags nyhetsberoende, där en medelålders man som jag kan känna igen sig. Andra igenkännande punkter hittas också, men ibland är funderingarna gåtfulla och öppnar sig inte med en gång, såsom i denna: *Sisyfos rullar / Picassos Guernica / som målad vardag*.

En fråga med haiku i sig är att det kan vara svårt att bygga större teman; varje dikt formar en enhet, fristående från de övriga; ifall man inte medvetet bygger på något genomgående ämne. Dikterna i samlingen går åt olika håll och jag saknar en viss riktning. Det finns dikter som jag tycker öppnar intressanta frågor, kanske om åldrande eller om tidens gång, men som sedan övergår till annan stämning på nästa sida. En sådan öppnare är *Återstår att se / ett antal årstider och / strandvattens rynkor*. Dikten framträder som en ganska konventionell haiku, men den ger i sin öppna bild mycket att tolka, känna och utveckla för läsaren.

Högnäs har skrivit en tankeväckande liten bok med många fina dikter; en röd tråd saknar jag lite, men de enskilda dikterna överväger till fördel. Jag hoppas att boken väcker lusten att skriva haiku hos läsaren. För att travestera något som sagts förr: Att hålla sig till det kortfattade kan ofta säga mycket mer än samma sak med många ord.

Johan Lindberg

Biblioteket som informationsnav: Fråga bibliotekarien i förändringens tid

Desinformation, falska nyheter och propaganda. I dagens informationsflöde kan det ibland kännas svårt att avgöra vad som är sant och vad som är vilseledande. Men det finns hopp, för i Finland har vi en skatt som kan hjälpa oss navigera i denna komplexitet – den underbara tjänsten *Fråga bibliotekarien*.

BIBLIOTEKENS ROLL som kunskapsförmedlare är ständigt i utveckling. Ett tydligt exempel på detta är tjänsten *Fråga bibliotekarien*, som sedan starten 1999 har varit en plattform där allmänheten kan ställa frågor och få svar från bibliotekarierna. Från sin blygsamma början med enstaka frågor om specifika fakta har tjänsten vuxit och anpassat sig till både teknologiska och samhällsliga förändringar.

Frågor i tjänsten

Jag studerade informationsvetenskap vid öppna universitetet vid Åbo Akademi och skrev en uppsats om tjänsten *Fråga bibliotekarien*. I min studie var jag intresserad av vilka slags frågor som ställdes i tjänsten på svenska åren 2000, 2010 och 2020, samt om typen av frågorna hade ändrats under årens lopp.

I min studie delade jag in frågorna i fyra olika typer (modifierade från **Dennis Grogans** indelning av frågetyper från år 1979):

- ✓ **Böcker och författare:** exempelvis boktips och frågor om gamla favoriter från barndomen.
- ✓ **Bibliotek:** frågor om tjänster, resurser och utbildningar.
- ✓ **Kultur och konst:** frågor om sånger, dikter och konstverk.
- ✓ **Allmänna frågor:** breda och ibland oväntade frågor, från studieval till specifika fakta.

Ett förändrat frågemönster

Under de första åren efter lanseringen var frågorna få och spretiga. År 2000 mottogs endast 16 frågor, varav över hälften handlade om allmänna ämnen. Ett exempel var en fråga om vilken amerikansk bro som förstördes av vindframställd resonans. Bibliotekarierna svarade sakkunnigt med både fakta och länkar – en tjänst som på den tiden var ovärderlig, då sökmotorer fortfarande var relativt nya och inte så sofistikerade och allomfattande som idag.

Till 2010 hade frågorna blivit mer specifika och fokuserade ofta på böcker och författare. En typisk fråga var: *Jag läste en bok i slutet av 90-talet om en kvinna som lever ensam på en ö. Kan ni hjälpa mig hitta den?* Bibliotekarierna svarade ofta genom att ställa följdfrågor för att samla mer information.

Böcker i fokus under pandemin

Tjänsten nådde en ny topp 2020, då pandemin förändrade människors livsstil. Totalt inkom 93 frågor, där majoriteten handlade om böcker. Under pandemins isolering tycks många ha återvänt till gamla litterära favoriter och sökt hjälp för att återupptäcka dem, ofta för att dela dem med sina egna barn. Frågor som: *Jag söker en barnbok om en flicka och hennes spöskatt Snöboll* visar hur tjänsten bidrog till att bevara och dela kulturarv i en tid av förändring.

Teknikens påverkan

Från början konkurrerade *Fråga bibliotekarien* med en växande tillgång till internet. Under 2000-talet blev sökmotorer som Google vardag, och smarttelefonernas intåg gjorde informationssökning mer tillgänglig än någonsin. Samtidigt växte utmaningen med falsk information på nätet, vilket gjorde bibliotekariernas roll som pålitlig kunskapsförmedlare än viktigare.

Under åren har tjänstens användning förändrats. Tidigare dominerade allmänna frågor och sökhjälp, medan dagens frågor allt oftare är nischade och kräver expertis. Trots internetns framfart har bibliotekens mänskliga karaktär kvarstått som unik och ovärderlig.

Bibliotekets framtid i en digital värld

Fråga bibliotekarien är ett exempel på hur bibliotekstjänster kan anpassa sig till samhällets förändrade behov. Från enkla faktafrågor till komplexa förfrågningar om litteratur och kultur, speglar tjänsten inte bara vad människor vill veta utan också hur de söker mening i en värld som blivit alltmer digitaliserad.

När vi blickar framåt är det tydligt att bibliotekens roll fortsätter att vara en viktig del av informationssamhället. Genom att kombinera teknologins möjligheter med mänsklig expertis står de redo att möta framtidens utmaningar i en värld överfylld av information.

Tove Ruuskanen

Växande efterfrågan på tillförlitliga svar

Fråga bibliotekarien är de finländska bibliotekens referenstjänst. I takt med att tillförlitligheten i information sjunker ser behovet av tjänsten ut att öka.

– Det är väldigt viktigt att Tove Ruuskanen har skrivit en uppsats om de svenska frågorna i *Fråga bibliotekarien*. Det har hittills forskats mycket lite kring de svenska frågorna, säger **Nina Granlund**, ansvarig planerare för *Fråga bibliotekarien*.

TJÄNSTEN *Fråga bibliotekarien* är en del av Biblioteken.fi. Tjänstens teknik och planerare finansieras av undervisnings- och kulturministeriet.

– Det är mycket viktigt att folk kan nå biblioteket och bibliotekets personal även på nätet. Referenstjänsten är enligt lagen en av bibliotekets viktiga uppgifter, och via *Fråga bibliotekarien* kan varje bibliotek erbjuda sina kunder tjänsten så att den är lätt att nå och använda, säger **Nina Granlund**, ansvarig planerare för *Fråga bibliotekarien*.

Nästan 90 bibliotek deltar i att besvara frågorna som kommer in. Svaret skickas till frågeställaren inom tre dagar.

– Medverkande bibliotek bjuder tjänsten åt sina egna kunder, alltså svarar på frågorna, som frågeställare från den egna kommunen skickar. Biblioteken.fi har hand om helheten, tekniken och innehållet av *Fråga bibliotekarien*-sidorna.

Tjänstens kärnuppdrag är att hitta lämpliga informationskällor åt informationssökare.

– Samtidigt berättar vi hur man söker information och hur man kan evaluera informationskällorna, att välja pålitligt källmaterial.

Hjälp även framöver

Hur står sig då *Fråga bibliotekarien* i konkurrens med snabba söktjänster på nätet?

– Pålitlig information har blivit och blir hela tiden svårare att hitta på nätet. Därför behöver många

informationssökare vår hjälp. Inte all information kan hittas snabbt, och all information finns inte heller på nätet. Frågorna till *Fråga bibliotekarien* brukar ofta vara ganska omfattande och kräva mera kännedom om informationssökning och dess tekniker, säger Nina.

Därför verkar det som att efterfrågan på tjänsten behövs allt mer. Det kommer även frågor om skönlitteratur och biblioteken ombuds rekommendera böcker om något visst ämne. Nina konstaterar att det är svårt att se att sådan hjälp inte skulle behövas i framtiden.

– Som Tove skriver i uppsatsen, finns det mycket man kan forska vidare inom gällande detta. AI är naturligtvis ett tema, det är intressant att följa vad som händer på det området. Hittills har det visat sig att frågeställarna ofta vill kolla AI:s svar och vänder sig därefter till biblioteket och *Fråga bibliotekarien* för att få ett svar att jämföra med.

Intressant arbete

Tjänsten startade 1999, sedan det har 2580 frågor inkommit på svenska. Om man räknar in alla tre språk (finska, svenska och engelska) har 103 452 frågor tagits emot.

– Biblioteken borde vara medvetna om att referenstjänsten är deras uppgift enligt lagen. Det bästa sättet att nå kunderna är via nätet och via *Fråga bibliotekarien*. Själva svarandet är ett mycket intressant och även krävande arbete. Det är ett väl fungerande och

motiverande sätt att utveckla sina egna yrkeskunskaper och nå resultat i arbetet. Alla bibliotek är välkomna med, hälsar Nina.

Ta gärna kontakt med redaktionen för Biblioteken.fi om du vill ansluta ditt bibliotek till tjänsten. Nya svarare behövs också, i synnerhet svenskspråkiga. Om ditt bibliotek redan deltar, kontakta den personen i ditt eget bibliotek, som ansvarar för verksamheten om du är intresserad av att bidra till arbetet.

Besök gärna *Fråga bibliotekarien* på www.biblioteken.fi/fraga

Sara Nordlund-Laurent från Esbo stadsbibliotek, Ann-Kristin Åvall från Helsingfors stadsbibliotek och Antonia Ingvall från Vanda stadsbibliotek jobbar i projektet *Hela Helmet läser*.

Hela Helmet läser

lyfter läsningen för alla åldrar

Här kommer en hälsning från **Sara Nordlund-Laurent** som är projektplanerare för *Hela Helmet läser*. Följ gärna projektet på sociala medier, kanske kan du få inspiration för verksamheten i ditt eget bibliotek!

DE FYRA STÄDER som hör till Helmet-nätverket, det vill säga Esbo, Grankulla, Helsingfors och Vanda, satsas det på barns och ungas läsning. Det finns svenskspråkiga bibliotekspedagoger, läsinspiratörer och annan personal vars huvudsakliga uppgift är att locka daghemsbarn och skolelever till läsning genom till exempel bokprat, verkstäder och högläsning.

Det målmedvetna och långsiktiga arbetet har burit frukt, vilket syns i både besöks- och lånestatistik. År 2024 var omkring 70 % av det utlånade och svenskspråkiga materialet på Helmet-biblioteken material för barn. Barnbiblioteksarbetet kan Helmet-biblioteken vara stolta över, men hur ser biblioteksanvändningen och läsrämjan-

det ut bland de svenskspråkiga vuxna i huvudstadsregionen? Ordnas det relevant program på biblioteken? Är samlingarna lockande? Är kommunikationen på svenska tillräcklig? Bland annat detta vill projektet *Hela Helmet läser* ta reda på.

Projektet *Hela Helmet läser* är ett samarbete mellan de fyra biblioteken, projektet finansieras av Regionförvaltningsverket. Projektets huvudsakliga mål är att sprida läslust bland vuxna på svenska på Helmet-biblioteken, på webben och i samarbete med andra aktörer. Projektet pågår till slutet av 2025 och har fyra delområden: evenemang och program på biblioteken, närvaro på webben, läslust och -inspiration samt nya samarbetsformer och partnerskap. Projektet har en heltidsanställd planerare, **Sara Nordlund-Laurent** från Esbo stadsbibliotek, och i projektgruppen ingår också

Ann-Kristin Åvall från Helsingfors stadsbibliotek och **Antonia Ingvall** från Vanda stadsbibliotek. Även Grankulla stadsbibliotek deltar i projektet.

Evenemang och program

För att kunna planera program och evenemang som biblioteksanvändarna verkligen vill ha gjorde vi en enkät där folk fick svara på frågan om vilken person de helst vill se som gäst på biblioteket under år 2025 och på vilket bibliotek de helst vill ha evenemang. Vi fick in drygt 30 svar med önskemål på i första hand författare, men också musiker, debattörer och representanter för andra konstformer än litteratur och musik. Biblioteksanvändarna önskar sig evenemang i alla städer och också på andra bibliotek än de som vanligtvis får mest synlighet i medierna, det vill säga Richardsgatans bibliotek och Centrumbiblioteket Ode.

Projektet har en egen logo med Helmet-bibliotekens färger orange och svart. Foto: Sara Nordlund-Laurent.

Författaren Maria Saaristo i samtal om *Porkalaparentesen* med sin redaktör Christoffer Holm på Hagalunds bibliotek. Saaristo har skrivit boken *De uttraderade* och Holm har skrivit manus till filmen *Porkalaparentesen*. Foto: Sara Nordlund-Laurent.

Önskemålen ligger nu som grund när vi planerar vårens evenemang. På programmet står bland annat en diktkväll med **Rosanna Fellman** på Dickursby bibliotek och författarsamtal med **Marcus Rosenlund** på Böle bibliotek, **Jeanette Björkqvist** på Iso Omena bibliotek samt **Karin Collins** på Mårtensdals bibliotek. Bibliotekens dag firar vi med en konsert på Entressebiblioteket med gruppen Sven Boom som nischat in sig på egna låtar med texter av levande och döda poeter.

Inom projektet prövar vi också nya sätt att väcka läslust. Vi kommer bland annat att tipsa om nyutkommen litteratur med konceptet Gissa boken! som kombinerar högläsning, bokprat och ett tävlingsmoment. Gissa boken! har tidigare ordnats bara för skolklasser. Vi kommer också att ordna program med koppling till litteratur i våra makerspace på biblioteken och testa nya bokcirkel som en förmiddags-bokcirkel, Shared reading-grupper, en silent reading-grupp i samarbete med Luckan i Helsingfors och en bokcirkel med ordkonst för familjer. Man kan också träffa oss utanför biblioteket när vi ordnar pop up-bibliotek på evenemang i andra aktörers regi, såsom Klockriketeaterns och Svenska folkskolans vänners litterära salonger

Nobelfestivalen på G18 och Barnfesten på Annegården i Helsingfors.

Under året kommer vi också att lansera bokcirkelkassar som lånas in sin helhet, utveckla koncept för läsning på arbetsplatser och intensivifiera och förenhetliga bibliotekens kommunikation på svenska.

Boktips på webben

Inom projektet vill vi lyfta vuxnas läsning också på webben genom boktips i olika former. Vi gör bokpratsvideor, tips med plock ur hyllan på bibban och så kallade bokkaruseller med förslag på vad man till exempel kan läsa för de olika punkterna i Helmet's läsutmaning. Vi har en kampanj där olika kända och mindre kända personer delar med sig av sina läslistor och delar bilder där de läser. Först ut är Linda Bondestam vars lista består av romaner, ungdomsböcker, grafiska romaner och bilderböcker, och som gärna läser i sällskap av sina katter Fellini och Lucy.

Under projektet publicerar vi också nordiska boktips i olika genrer i samarbete med Nordisk kulturkontakts bibliotek och listor över de mest reserverade skönlitterära respektive faktaböckerna på Helmet-biblioteken. Listorna över de mest reserverade böckerna utkommer också i Hbl varje månad.

Håll koll på vad som är på gång på Helmet-biblioteken på vår webbplats helmet.fi, på Facebook-kontot Helmet-bibban på svenska och på bibliotekens sociala kanaler!

Sara Nordlund-Laurent
Projektplanerare

Medlemsavgiften 2025

Det är snart dags att betala medlemsavgiften för 2025, 25 euro.

Genom att understödja vår förening signalerar du vikten av ett relevant och aktivt biblioteksväsende i Finland. Ju fler vi är desto högre är vår röst. Som medlem ingår du i ett sammanhang som bevakar biblioteksfrågor och deltar i opinionsbildning.

Som föreningsmedlem kan du delta i biblioteksdagarna och i den fortbildning som föreningen arrangerar. Genom att delta i föreningens evenemang har du chans att utveckla din yrkeskunskap samt lära känna kollegor från hela Svenskfinland.

Du får vår innehållsrika medlemstidning *Bibban* 3 gånger per år. Genom tidningen håller du dig uppdaterad om aktuella frågor, du kan även inspireras genom att läsa om andras biblioteksarbete. Om du som föreningsmedlem registrerar dig hos Svenska folkskolans vänner får du även SFV-magasinet fyra gånger per år utan kostnad.

Vi ser fram emot att fortsätta arbeta tillsammans! Medlemsavgiftens faktura skickas till nuvarande medlemmar under vårvintern.

Om du inte är medlem sedan tidigare, välkommen med!

Gå in på föreningens webbplats www.fsbfi.fi och fyll i medlemsansökan, så kontaktar vi dig!

Finlands svenska biblioteksförening rf.

Styrelsen 2025

Styrelsen nås på fsbf@fsbf.fi

Mia Karvonen, ordförande
Enare kommun

Anneli Haapaharju, vice ordförande
Serviceplanerare, Vasa stadsbibliotek

Janne Nyström
Informatiker, Arcada

Monica Sandström
Chefredaktör Bibban
Egenföretagare | Bildström

Sara Söderbacka
Bibliotekarie, Stadsbiblioteket i Kristinestad

Teresa Westmark
Bibliotekarie med verksamhetsansvar
Mariehamns stadsbibliotek

Päivi Jokitalo
Lärare, Keuda

Jan Nyström
Ansvarig informatiker, AKE-Borgå

Anne Granberg
Biblioteksamanuens, Hankens bibliotek

Emma Ekstrand
Pargas bibliotek

Utanför styrelsen
Michelle Mattfolk
Verksamhetskoordinator
fsbf@fsbf.fi

Adressändringar och
medlemsärenden
Adressändringar och andra
medlemsärenden kan med-
delas per e-post till fsbf@fsbf.fi